

FOLKMINNEN FRÅN LINDESBERG

F Ö R O R D.

Stadsfullmäktige i Lindesberg beslöto den 10 juni 1941 att tilldela Landsmåls- och Folkminnesarkivet i Uppsala kronor 300:- i enlighet med arkivets ansökan om bidrag till att bestrida kostnaderna för en uppteckning av stadens äldre folkliga traditioner.

Sommaren 1940 hade arkivets medarbetare fil.mag. Richard Broberg besökt Lindesberg för en preliminär undersökning om möjligheterna att i staden erhålla vetenskapligt värdefullt uppteckningsmaterial. Genom medverkan från intresserade personers sida och genom samtal med äldre stadsbor blev det klarlagt, att värdefulla traditioner skulle kunna insamlas. Några provuppteckningar gjordes också, vilka nu ingå i här föreliggande samling.

I oktober 1941 besökte arkivets medarbetare fil. lic. J. Ejdestam Lindesberg i och för folkminnesuppteckning. Han trädde i förbindelse med bland andra målarmästare Viktor Lindmark, som benäget ställde av honom samlat material till förfogande. Målarmästare Lindmarks manuskript ha sedermera genomgått på arkivet och urval gjorts härur, belysande sådana kulturföreteelser, som äro särskilt värda kulturforskningens beaktande. Detta urval av Viktor Lindmarks uppteckningar utgör nu den större delen av här föreliggande samling. Det är med tacksamhet undersökningsledningen konstaterar,

att synnerligen värdefulla bidrag härmed kommit den kulturhistoriska forskningen till godo. Lic. Ejdestams uppgift har blivit att undersöka sådana företeelser, som icke berörts av målarmästare Lindmark.

Den stadsbild, som träder fram för oss i dessa uppteckningar, uppvisar i många avseenden en annan karaktär än det nutida Lindesberg. Bergshanteringen på landsbygden satte i hög grad sin prägel även på staden och dess traditioner. De livliga förbindelserna mellan staden och landet samt det ömsesidiga beroende, som gjorde sig gällande mellan stadsbor och landsbor, äro företeelser, som gång på gång komma till synes för den som har till uppgift att utforska stadens äldre folkliv och folkminnen. Lättast iakttagbara äro givetvis de traditioner, som hörde samman med handeln och samfärdseln. Lindesberg var handelscentrum för bergsmännen på den omkringliggande landsbygden, och dessas köpkraft var av största vikt för handelslivet i staden. Många minnen vittna här om.

Emedan Lindesberg år 1869 till betydande del ödelades av eld, saknas i stort sett sådana ålderdomliga bebyggelseformer, som utmärka t.ex. grannstaden Nora. Men även i övrigt hade livet i Lindesberg på 1870-talet en för den tiden modern prägel, därmed skiljande sig från flertalet andra städer av samma storlek. Redan då hade den nya tiden börjat vinna insteg i staden undanskjutande äldre traditionsbund-

na liveformer.

Lindesberg har hållit jämna steg med utvecklingen i stort sedan mitten av 1800-talet. Stadsbebyggelsen har växt ut, och invånarantalet har ökat. Nya impulser ha fått göra sig gällande, moderna industrier ha uppstått och utvecklats på platsen eller inflyttat från andra håll o.s.v.

Just med hänsyn till att den moderna kulturen numera helt dominerar staden, framstå tillvaratagandet och bevarandet av minnena från den gamla tidens Lindesberg såsom en så mycket angelägnare uppgift. Redan den nu föreliggande samlingen av uppteckningar ger en god, om ock ingalunda fullständig bild av livet i staden på 1870-talet.

Då vi härmed ha äran överlämna denna samling av Lindesbergs folkminnen som i originalmanuskript införlivats med ULMA:s samlingar av svenska stadstraditioner under accessionsnumren 15814 och 15815 för att för all framtid där förvaras, önska vi framföra arkivets tack för det ekonomiska understöd från stadsfullmäktiges sida, som möjliggjort samlingens tillkomst. Till detta tack våga vi foga den förhoppningen, att det sålunda lyckligt påbörjade arbetet skall kunna fortsättas i en nära framtid med ytterligare samlingar. Särskilt angeläget vore att få hantverkarnas äldre traditioner, arbetsmetoder och redskap, hantverkets språk-

liga egendomligheter, dess terminologi etc. undersökta och dokumenterade genom sakkunnig upptecknare. Ävenledes vore värdefullt att i äldre arkivalier samt svåråtkomligt tryck insamla uppgifter om Lindesbergs äldre folkliga kultur.

Det arbete, som under helt korta arbetsperioder av arkivets tjänstemän bedrivits i Lindesberg, har stärkt vår förhoppning att genom fortsatt uppteckningsarbete i Lindesberg kunna erhålla värdefullt material, av betydelse helt visst för den jämförande forskningen men jämväl för det intresse som i Lindesberg är knutet till stadens kulturhistoriska utforskning.

Uppsala i oktober 1942

Dag Strömberg

Föreståndare för Landsmåls- och
Folkminnesarkivet.

Ake Campbell

Föreståndare för folkminnes-
avdelningen vid Landsmåls-
och Folkminnesarkivet.

T R A D I T I O N E R F R Å N L I N D E S B E R G

upptecknade av

Viktor Lindmark.

STADENS UTSEENDE OMKRING ÅR 1875.

Såsom på annat ställe nämnts, härjades vår stad år 1869 av en förödande eldsvåda. Staden var ju vid denna tid rätt oansenlig, och än ödsligare blev den efter branden. Sakta men säkert skred dock återuppbyggnadsarbetet framåt, och inom kort voro kyrkan och prästgården iordningställda. Kyrkan återfick dock ej sitt ursprungliga skick. Själv har jag ioke något minne av denna byggnadsverksamhet, men när platsen omkring kyrkan erhöll sitt nuvarande utseende, påminner jag mig livligt. Ett större schaktningsarbete företogs, antagligen år 1873, då en omkring kyrkan mot gatan liggande rätt hög mur avlägsnades. Jag kommer ihåg detta mycket väl, kanske mest på grund av den mängd människoben, framför allt dödsallar, som då obarmhärtigt vräktes ned åt sjön till. En del låg kvar uppe på marken en lång tid framåt.

Byggnaderna utefter Storgatan åt norr räknat från den nuvarande guldsmedsgården, äro alla byggda före branden, utom Handelsbankens hus, fastän de nu och då undergått en del inre och yttre reparationer. Där Handelsbanken är belägen, funnos, ute vid gatan, tvenne byggnader. Den ena av dessa ägdes av en handlande A. Pettersson, den andra av en gårdsägare Nordvall. Denne syntes ej ha något annat för sig än att syssla med sin gård. Dessa båda gårdar brunno ned natten till den 22 dec. 1887. Elden började inne i ett kontor, som tillhörde en butik i Nordvalls gård. En kortvaru- och leksakshandlande drev där affär. Nyssnämnde A. Pettersson inköpte därefter Nordvalls tomt och byggde upp det hus, som nu inrymmer banken. Den nuvarande

banklokalen använde han då till sin egen diversehandel, och i det nuvarande postkontoret hade komministerfrun Augusta Rathsman modeaffär. Huset byggdes år 1889. Det såldes sedermera till den då nyligen (1896) startade Bergslagsbanken, vars verkställande direktör var den här i staden boende kronfogden Nylén. Bergslagsbanken samt huset övergingo så småningom till Mälarselebanken, vilken några år senare gick upp i Handelsbanken.

Det hus, som nu äges av fru Schillström, byggdes kort efter branden år 1869. Wijkströms hus ägdes då av en rådman P.D. Ek.

Nuvarande Klingbergs hus ägdes av en handlande Richard Ekman. Denna gård kallades förr "rektorsgården".

Nuvarande målarmästare Sollins hus ägdes av Alexander von Falkenstedt.

Nuvarande Ardells hus ägdes av hattmakare Svensson.

Nuvarande skräddare Petterssons hus ägdes av en handlande, kallad "Mjölanders."

Gården längst i norr på västra sidan av gatan hade ägts av kakelugnsmakare Fröberg. Av där tillverkade kakelugnar torde ännu någon vara i bruk inom staden.

Huset med nuvarande Blombergs bokhandel ägdes av klädeshandlare Carlsson.

Det hus, där Johlins affär är belägen, ägdes av järnhandlare Olle Eriksson. Han flyttade dit kort efter branden. Hans änka ägde gården till år 1931, då hon avled.

Urmakare Jansson har byggt om den av honom ägda gården. Den ägdes förut av repslagare Hesse, som där hade sin repslagar-

bana och butik för repvaror.

Hörnhuset med nuvarande Celanders kafé ägdes av koppar- och plåtslagarmästare E. Nordmark.

Nuvarande Ingeborg Lindbergs gård ägdes av hattmakare Eriksson. Gården intill ägdes då av Israel Eriksson, som bedrev garveri i de ännu kvarstående uthusen. Rörelsen gick ej särdeles bra, varför han slog sig på skogs- och egendomsaffärer. Strax efter branden började han uppföra en för den tiden storslagen byggnad. Järnvägen mellan Frövi och Ludvika höll då på att anläggas, och under en tid inrymdes dess huvudkontor i Erikssons nybyggnad. Det talades några år senare mycket om att järnvägen hade önskat köpa huset och samtidigt förlägga järnvägsverkstäderna hit till staden. De maktägande lära emellertid vid det tillfället ha resonerat som så, att "kommer verkstaden, blir det så mycket folk här, och då blir maten och allt annat så dyrt att man inte kan leva kvar här." Därför gjordes stora ansträngningar att hindra både hus- och tomtförsäljningar till järnvägen, som ju sedermera förlade verkstäderna till Kopparberg. Eriksson fick lunginflammation och avled år 1873. Änkan övertog och skötte egendomar och hus. Den s.k. "Bondskogen", nuvarande Östermalm, som Israel Eriksson rätt om, sålde hon år 1902 till verk-mästare Erik Pettersson. Denne styckade upp skogen i tomter och sålde de allra flesta, vilka snart bebyggdes. Huset inköptes samma år av fru Schillström, som sedan i sin tur sålt det.

Bergslagernas Tidnings fastighet ägdes av en f.d. krögare i Nora vid namn Erik Ersson, allmänt kallad "Tum-Erk-Erse".

Göranssons gård ägdes av en krögare Gustaf "Perse", men övergick senare till mågen I.V. Pettersson, vilken i ett 50-tal

är innehade åtskilliga uppdrag i stadens tjänst.

Blombergska gården ägdes av apotekaren A.Th. Blomberg, som utom bokhandel därstädes även hade kontor för den år 1862 öppnade filialen av Örebrobanken, vilken sedermera uppgått i Skandinaviska Kredit A.-B.

Nuvarande Sörboms gård i hörnet av Kapp- och Storgatorna ägdes av postmästare Eokerman men inköptes omkring år 1875 av handlanden Palmlund. Efter hans konkurs år 1885 köptes det av Sörbom, vilken avled år 1931. Det hus, som är beläget mitt emot, på den andra sidan av Kappgatan, byggdes omkring år 1900 av denne Sörbom.

På östra sidan av Storgatan, söderut från torget räknat, byggdes hörnhuset kort efter branden 1869. Det ha ägts av kyl-larmästare Johansson.

Den s.k. "gamla apotekargården" byggdes av en apotekare Lundgren, vilken där inrättade apotek. Detta flyttades senare till sina nuvarande lokaler.

Komministergården byggdes år 1872. De övriga husen funnos redan före branden.

Skolhuset uppfördes år 1859. Det användes som hotell några år efter branden, innan det nuvarande hotellet blev färdigt. Å John Anderssons tomt hade kakelugnsmakare Fröberg byggt ett litet boningshus samt, där nu Anderssons uthus ligger, sin då i gång varande kruk- och kakelugnsverkstad med brännugn, sedan han sålt sin ovan nämnda, i norra delen av staden belägna gård. Manbyggnaden flyttades och uppsattes vid Kappgatan och äges nu av typograf Jansson.

På den tomt, där nu bankhuset står, byggdes kort efter

branden ett större boningshus av fabrikör Törnstrand, som hade ett större garveri nere vid sjön. Han var en av stadens stöttepinningar just då, och det glunkades rätt mycket om att timret till denna byggnad skulle vara taget ur stadsskogen. Huset låg nästan ute i hörnet vid torget. Nedanför fanns en mindre byggnad, som användes till sko- och läderhandel, en rörelse som ju på den tiden i viss mån tillhörde garvarbranschen.

Efter Nedre Gatan var det nästan enbart stora gården. Området öster om gatan och norr om järnvägsstationen ända upp till grindarna var åker och ägdes av Linkvretens gård. Manbyggnaden av trä låg då något närmare järnvägen än den nuvarande byggnaden. Den förra byggnaden inköptes, revs ned 1909, flyttades, uppsattes igen och bebos av ägaren snickaren Emil Wahlqvist.

Endast nyssnämnda Linkvretens manbyggnad med nödiga uthus och stall samt en gammal loge på den plats, där Betaniakyrkan nu ligger, funnos på hela detta område.

Första huset å östra sidan från norr räknat var ett litet oindertegelhus framför gaveln på mejeriet. Det var metodistförsamlingens första samlingsal. Huset låg så långt fram att när gatan någon gång på 1920-talet skulle läggas om, så måste det rivas. Det kallades "Metodistkapellet."

Längre i söder, i hörnet av Prästgatan, var en annan oindertegelbyggnad, missionsförsamlingens samlingsal, kallad "Missionshuset." Detta hade byggts år 1860. Där i voro inrymda en större sal med läktare efter Nedre Gatan och en mindre sal efter tvärgatan.

Tredje och sista huset utefter östra sidan av gatan var

det ännu kvarstående, av konsumtionsföreningen ägda lilla huset mitt för telegrafan. Det ägdes av en snickare, kallad "Snickar-Anderse."

Söderut ifrån Södra Torggatan räknat var hela området mellan Kristinavägen och berget obebyggt ända fram till grindarna vid Dalkarlshyttan. Det mesta av detta område, och allt som var beläget öster om järnvägen, ägdes av byggmästaren Aug. Andersson, vilken även anlade den nere vid gatan och järnvägen varande trädgården omkring år 1880. Andersson började sälja småtomter i slutet på 1800-talet, och det dröjde ej länge, förrän hela området var bebyggt. Snickerifabriken hade byggts något tidigare, förmodligen år 1894, av ingenjören C.E.Jansson, son till förre byggmästaren Erik Jansson på Dalkarlshytte gård. När fabriken byggdes, bortflyttades en vid vägen stående lilla byggnad omkring 1,5 meter i fyrkant samt ett par meter hög. Den hade använts under många år av den välkända "Rök-Lina", som där åt allmänheten rökte fläsk, korv, hästkött m.m.

Som hela detta område har en jämn och god lutning från berget ned mot järnvägen, användes det flitigt av oss söderpojkar till skidåkning om vintrarna. Man hade på den tiden knappast sett en riktig skida här, men vi använde laggar av silltunnor och liknande. Silltunnor fanns det gott om då, när sill och potatis var den mest gängse maten. Söder om staden gjorde så Skottbackarna skäl för beteckningen backar, ty hela vägen bestod av backar upp och backar ned. Dessa fortsatte f.ö. längs hela Kungsgatan och torde vara orsaken till de många olika sten- och fotshöjderna utmed denna. En grop i gatan, som jag särskilt minnes, var belägen framför nuvarande Celanders kafé. Utanför dör-

ren var en rätt stor plattform med staket omkring, och från plattformen ledde en trappa med fyra steg ned till gatan. Även utanför Bergslagerernas Tidnings hus var en trappa med 3-4 steg.

Jordområdet norr om Kappgatan mellan Nedre Gatan och Bottenån var obebyggt, med undantag av de två små husen nedanför nuvarande sjukhuset. Det ena ägdes av Botten-Fredrika och det andra av bryggeriarbetaren Carl Ersson.

Den öppna platsen mellan Nedre Gatan och Prästängarna inköptes omkring år 1895 av ingenjör John Andersson, som styckade och sålde till byggnadstomter. Först byggdes hörnhuset mot Kristinavägen och Kappgatan av en ritare hos Andersson. Sedan följde i rask takt både böningshus och fabriker.

Området norr och väster om Prästbron var likaledes obebyggt. Längst uppe i norr låg Stensnässtugan så gott som ensam i blåst och solsken. Trakten från landsvägen till Skinnarbacken och ån ägdes av dåvarande rådmannen och färgaren E. Lindgren, vilken också ägde den gård, där "Bästa Bageriet" nu är beläget. Området kallas ju än i dag för "Lindgrens vret."

Brotorp var redan vid tiden omkring år 1875 en gammal gård. Den inköptes år 1872 av en lantbrukare patron Jansson (kallad "biskopen"). Efter Janssons död köpte fabriker Mosesson gården år 1917.

Efter vägen till Torphyttan fanns endast en liten stuga till höger i Vesslings backe. Det var många gånger kusligt för oss småpojkar att i mörka vinterkvällar traska denna ensliga och tysta väg ut till Torphyttan för att hämta mjölk, något som det icke fanns tillräckligt av inom staden. Inga lyktor av något slag fanns efter hela denna långa väg.

Bebyggelsen i tvärgatorna inne i staden är för det mesta tillkommen efter 1895. Snickerifabriken tillförde vid denna tid samhället några nya mannar, och en viss byggnadsverksamhet kom i gång. Före 1895 funnos blott några få stugor här och var i somliga av tvärgatorna; de flesta hus voro små och hade torvtak, som om sommaren liknade trädgårdar. Min familjs gård var en sådan liten stuga. Den inköptes av min fader 1872 och byggdes till, både på längden och på höjden. Polisfru Lindqvists lilla hus var också en sådan liten kåk, som hade förbättrats. Ett par gamla kåkar stodo också, där hotellträdgården inreddes någon gång på 1870-talet.

Nuvarande Oscar Erikssons fastighet var även omkring 1875 ett hörnhus och ägdes av en man vid namn Lundberg. Denne dog nämnda år, varefter änkan innehade huset till sin död.

På den tomt, som tillhör Lundqvists Eftr., är ännu kvar den lilla stenbyggnad, som utgjorde den enda återstoden av hela gårdskomplexet vid branden år 1869.

Den rödfärgade gården snett emot apoteket på skolgatan är också en av de gamla. Fallströms åkeri samt de tre små gårdarna mitt emot på Bytesgatan härstamma även de från tiden före branden. Pegræus' gård samt åkare Janssons gård äro likaså bland de äldre gårdarna i staden. Detsamma gäller den i Kappgatan belägna lilla gula byggnad, som äges av Bernström.

Hagaberg fanns i min tidiga ungdom och såg, så vitt jag kan minnas, likadant ut då som nu med Schröders smedja nere i backen. Det ägdes av Anders "Erse".

I söder på kullen vid Kvarngatan ligger den gamla "Tellans gård." I min barndom kallades den "Elsviks gård." Den hade ägts

av en bergmästare Elsvik, som sålt den till byggmästare Söderqvist, fader till fru Tellan.

I nuvarande fru Rubins gård bodde häradskrivare Haggren. Gården hade då en inkörsport på mitten av huset. Haggren blev led vid livet och gick en kväll och kastade sig under tåget och dödades. Det skedde i närheten av nuvarande Granelis smedja. Jag minnes hus folk länge och väl undvek att passera förbi porten på den sidan av gatan.

Mitt emot denna gård var på andra sidan gatan ett litet envånings böningshus. Det ägdes av en man, som allmänt kallades "Stelken" och som kunde litet av varje. Han lagade klockor och uträttade allt möjligt av mindre arbeten. Han hade en son, som sedermera blev förvaltare på Dalkarlslyttan under många år.

Nuvarande kooperativa affärens hus byggdes någon gång under tiden 1885-1890 av en handlande Abr.Nygren.

Handlanden Henrik Anderssons hus byggdes omkring 1875 av den förut nämnde Mjöl-Anders och användes någon tid till järnvägshotell.

En ung man vid namn G.V.Eriksson, som var faktor vid snickerifabriken, inköpte Linkvretsgårderna norr om järnvägsstationen upp till grindarna. Han gick i bolag med en annan yngling Ekström från Vretstorp. De syntes ha gott förtroende i den då ganska unga Bergslagsbanken, vars direktör var kronofogde Nylén. De började sälja tomter och bygga hus. Den fastighet, i vilken Orions verkstad är inrymd, byggdes egentligen till järnvägshotell omkring år 1900. Efter några år gjorde de bägge byggmästarna konkurs.

Nuvarande byggmästare Lindqvists hus vid Kristinavägen

var nog ett av de första byggena här. Det och andra hus på samma plats uppfördes av byggmästaren Erik Jansson, som inflyttade hit till orten och köpte Dalkarlshytte gård år 1863.

Systrarna Anderssons gård med tillhörande flygel, numera Edéns, byggdes år 1877.

Det s.k. gamla sjukhuset var vid tiden omkring 1875 använt som fattighus och sjukhus. Omkring 1880 byggdes det om till sjukhus för både staden och landet.

Såväl Sundsbron som Prästbron voro i min barndom byggda av timmer och plank med stora stenkistor och valvbågar enligt den tidens sed. Kring de stora "brokaren" trivdes abborrar och gäddor. Därför voro alltid dessa broar väl besökta av stadens pojkar med sina metspön.

Holms garveri låg där Villa Åbacken nu är belägen. Holms fru drev bageri i nuvarande Lindqvists bageri vid järnvägen. Fabrikör Palmgren övertog och innehade garveriet i många år. Han lade ned denna verksamhet sedan han under årens lopp upparbetat en storartad skofabriksrörelse.

Omkring år 1875 ägdes Villa Kullen av häradshövding Wallén. Villa Håga byggdes omkring år 1880 av ingenjör C.E.Jansson, och Villa Haga av J.O.Andersson i slutet av 1880-talet.

GATORNA.

Vid 1870-talets början befunno sig stadens gator i ett bedrövligt skick. Storgatan var visserligen stensatt med den då vanliga rundstenen och med breda flata stenar i mitten, vilka kallades borgmästarstenar. Men tvärgatorna och Nedre Gatan voro närmast att jämställa med mycket dåliga landsvägar. I tvärgatorna och på torget växte det om somrarna ymnigt med gräs. I "vår" gata hade jag ofta tillfälle att "ryoka grönt" åt grisarna, när vi hade sådana. Om vårarna brukade vi pojkar hacka upp små diken utefter sidorna på gatorna, och sedan byggde vi kvarnar i dikena eller seglade där med våra barkbåtar. Det var just icke vanligt med takrännor då, utan vattenet rann från taken direkt ned på gatorna.

Nedre Gatan var vid denna tid ännu bara landsväg och utgjorde genomfartsled för all körning av malm och mæld till Dal-karlshyttans masugnar och kvarn. Utefter gatans östra sida var ett brett, djupt dike, vari alltid stod en del vatten och där om somrarna massor av flugor höllo till. Diket sträckte sig från Prästbron i norr genom Prästängen och vidare fram till och igenom Fingerboäng. Som skydd mot diket fanns ett staket av runda stolpar med en rund slana liggande ovanpå. Höst och vår var Nedre Gatan nästan ofarbar, och myoken klagan hördes av både gående och åkande. Det fanns tillfällen, då en cirka tio centimeter djup lervälling täckte hela gatan. Särskilt illa var det i närheten av mejeriet, där gatan låg något lägre än eljest.

På 1880-talet blevo emellertid förhållandena bättre. En man vid namn I.V.Pettersson hade inflyttat till staden år 1870

och invaldes 1882 i drätselkammaren och stadsfullmäktige. Under hans ledning påbörjades förbättringsarbetet med gatorna. Efter Storgatan lades plansten till gångbanor å trottoarerna, och även ett antal tvärgator fingo trottoarer och rännstenar. En hel del av dessa rännstenar utgjordes av gjutet sinder från Dalkarlslyttan. I några gator finnas sådana rännstenar ännu kvar.

År 1885 grep man sig an med Nedre Gatan. Diket lades igen och ersattes med en avloppsledning. En mängd grus kördes på gatan, vilken nu kom att bli mera lik en stadsgata än tidigare, även om det fortfarande blev samlingar av lervälling efter långvarigt regn. Också tvärgatorna försågos med grus och blevo fastare och renare.

SVEABORG.

Trakten öster om Kyrkberget, nuvarande Sveaborg, var i min barndom vilda skogen. Den kallades "bondskogen" och hörde till Linkvretens gård, som ägdes av en fru Carlmark. Vid hennes död började dottersonen Olov Hansén att sälja tomter intill vägen snett emot Hermanstorp. Tidigare fanns där en liten underlig stuga, som kallades "kardusen". Den var byggd i två våningar men med blott ett rum i vardera våningen och en öppen trappa utanför upp till det övre rummet.

Den förste "nybyggaren" på detta område var snickaren Ville Carlsson, sedermera under ett 25-tal år innehavare av Carlssons begravningsbyrå. I rask följd uppstod sedan det ena efter det andra av de små hemmen på denna plats, som nu växt ut till en verklig förstad. Marken var oerhört stenbunden, och ett duktigt arbete har presterats av tomtägarna, men så ha också deras odlingar givit riklig lön för mödan.

TJÄNSTEMÄN.

Kronofogde i orten var i min barndom en gammal knarrig och ilsken man vid namn M. de Verdier. Han ägde och bebodde Hermanstorp. Jag och andra pojkar hade ofta nappatag med honom, då vi ibland om höstkvällarna försökte meta kräftor i "Telboms bäck", som flöt genom hans ägor. Vi trodde nästan att han hade kattögon och kunde se i mörker. Rätt som det var kunde han mitt i natten komma lufsande ned åt bäcken med bössan i handen, och innan man visste ordet av, smällde ett skott, dock alltid på för långt håll. Det påstods att han laddade bössan med salt.

Stadsfiskalen Karl Ekman, född 1804, död 1875, var, såvitt jag vet, en folklig och omtyckt man. På den tiden fanns här ingen tandläkare, utan när tandvärken blev för svår, blev det att knalla in till stadsfiskalen, ty han hade bot för sådant. Han ägde både tänger och starka fingrar och praktiserade rätt mycket i tandläkaryrket.

Ekman efterträddes år 1875 av E.G.Lindroth, men denne avled år 1876. Nästa i ordningen var Konstantin Flamén. Denne var född år 1839 och hade tidigare tjänat vid kungl. husarregementet i Örebro. Så kom han hit och fick anställning som skrivare hos borgmästare Bergöö. Han var en fridsam och flegmatisk person, som icke gjorde mycket väsen av vare sig själv eller sin tjänst. Jag erinrar mig ett tillfälle, då jag en eftermiddag mötte honom på gatan utanför nuvarande kommunala mellanskolan. På den östra trottoaren låg en gammal man redlöst drucken. Stadsfiskalen såg först på den

druckne, sedan på mig, och så sade han: "Hu, det må väl komma någon polis och ta rätt på honom." Sade och gick Han avled år 1900.

NATTVAKT.

Omkring år 1880 upphörde "nattroparen" eller nattvakten att ropa ut tiden om kvällarna. Den siste nattvakten var en gammal murare och orgeltrampare, som hette Lindberg, i vardagslag en ilsken, stimmig och ofta svärjande gubbe. Varje kväll vinter och sommar gick han Storgatan fram, stannade vid varje tvärgata samt ropade med gäll stämma t.ex.: "Klockan är nio slagen, hör väktarens rop!" Så gick han genom staden och ropade ut tiden en gång i timmen till midnatt.

Lindberg erhöll på sin ålderdom Patriotiska sällskapets medalj. Då måste han för första gången i sitt liv gå till fotografen.

VATTENHÄMTNING.

I min tidiga barndom togo stadens invånare sitt mesta tvätt- och slaskvatten direkt ur sjön. Det fanns i de flesta hushåll en vattentunna av trä eller koppar, och att med hinkar, ämbar eller så hämta vatten till denna å- låg alltid någon av hushållsmedlemmarna. På de större gårdarna i staden, där man hade häst, höll man sig med en vattentunna på hjul.

Under vintrarna höllos ständigt en del brandvakar öppna i sjön, och det var följaktligen lätt att komma åt vattnet. På många gårdar såg man vintertid en kälke med en så stående. När långvarig kyla rådde, bildades efterhand så mycket is i dessa sår, att man knappast kunde komma ned i dem med en skopa. Att släpa de till hälften isfyllda såarna med vatten i på kälke var ett tungt arbete, och särskilt gällde detta oss pojkar, som bodde "mitt oppe i sta'n", dit vägen från sjön var brantast.

Vad dricksvattnet beträffar, så hämtades detta från en del källor, som funnos runt om staden och av vilka en och annan finnes kvar ännu i dag. De källor, som anlätades, voro:

"Schröders källa" i Björkhyttebacken i sluttningen ovanför Schröders smedja;

"Linkvretskällan" - ännu i bruk - strax intill Källstugan vilken givetvis fått sitt namn efter källan;

"Rök-Linas källa" i sluttningen nedanför Vahlqvists hus;

"Hagabergskällan" uppe i Hagabergs skogsdunge;

"Johannis Pers källa" strax utanför nuvarande Karlslundsgårdens huvudtrappa samt slutligen

"Parkkällan" i Västantorpsparken.

Stadens hemmadöttrar och tjänsteflickor hade liksom privilegium på att hämta vatten om sommarkvällarna. Fram på kvällen när arbetet var undangjort för dagen, tog flickan på sig sin bästa stass, hämtade en 2 - 3-kannskruka, och så trippade hon iväg full av förväntan. - Jo då, fager ungersven stod nog på lur i någon portgång för att "få hjälpa frun att bära." och så gjorde man sällskap till källan.

Många ömma ord ha viskats under vackra sommar- och höstkvällar invid dessa källor, många luftslott ha byggts, och många framtidsplaner ha där lagts ut. Ty när ungdomen gick att hämta vatten, så blev där älskog, det blev smek, och det blev löften givna och löften tagna. Vattenhämtningen utgjorde ett av de många idylliska drag, varpå det forna Lindesberg var så rikt.

På nittiotalet lät staden inrätta pump vid ett par av dessa källor och omge dem med kurar. En av dessa, dock fallfärdig, stod kvar ännu år 1922 nere vid Anderssons bryggeri. Den kallades Vallmos pump.

Vid drätselkammarens sammanträde den 5 sept. 1876 beslöt man att tillkalla en ingenjör från Jordbörningsbolaget i Stockholm för undersökning av möjligheten att anlägga brunnar på gårdarna. Utslaget löd att man måste

borra sig ned till ett djup, som låg under sjöytan för att få vatten. Året därpå lät staden inrätta en brunn med pump på torget. Ett protokoll av den 27 dec. 1877 förmäler att pumpen frusit och skulle dragas upp för undersökning. Den lagades för övrigt många gånger under årens lopp.

I början av 1880-talet började smeden Eriksson i Berget, vanligen kallad Smed-Kalle (Sme'kalle), att på en och annan gård slå ned långa rör i jorden, genom vilka man sedan kunde pumpa upp vatten. En sådan pump lät även staden iordningställa på nedre sidan av torget, så att vatten var lätt tillgängligt för torghandlarna på lördagarna. Denna pump var en tid rätt mycket använd, men så började den gå sönder alltemellanåt, och till sist blev den stående olagad ett par år. Detta föranledde undertecknad att, iklädd en stor pump gjord av papp, vid en karnevalsfest i staden år 1885 eller 1886 framföra överraskningen att "pumpen går."

Före 1880 hade det funnits några brunnar av den typ, som brukar kallas "murade" brunnar. År 1895 uppgingo de av Smed-Kalle iordningställda brunnarna till ett trettio-tal. En del av dessa blevo mycket djupa, icke sällan 40 - 50 fot.

BELYSNINGEN.

Belysningen på stadens gator utgjordes under 1870-talet av några få rovoljelampor, vilka å järnkedjor spända mellan två stolpar - en på vardera sidan av gatan - hängde mitt över körbanan. På den ena stolpen en meter från marken fanns ett hjul med vev, och på detta hjul var kedjan delvis upprullad. Med hjälp av denna anordning hissades lamporna ned för påfyllning och tändning. På tvärgatorna, som korsade Kungsgatan, funnos inga lampor, och jag kan icke heller påminna mig några från Kristinavägen.

Fotogenet hade vid denna tid ej kommit i allmänt bruk. På landsbygden utanför staden stöpte man fortfarande talgljus i hemmen, och då jag år 1886 arbetade i mitt yrke vid Heleneberg i Björkhyttan, fick jag om kvällarna utföra mitt arbete i skenet från dylika ljus.

Så småningom kom emellertid fotogenet och gasoljan alltmer i användning, och nu sattes lyktstolpar upp i tvärgatorna och likaså på Övre och Nedre Gatan. På stolparna hängdes stora glaslyktor, som gävo betydligt bättre ljus än de tidigare rovoljelamporna.

ELDSVÅDAN ÅR 1869.

Lindesberg hade länge varit förskonat från större eldsvådor. Brandvakter gingo om kvällarna ur hus i hus för att kontrollera att ingen handskades oförsiktigt med elden. De stora öppna spisarna, de många små krypin som tjänstgjorde som verkstäder, det myckna springet för att "låna eld" samt belysningen med torrvedsticker inomhus gjorde att man ständigt måste ge akt på eldfaran. Under högmässan en söndag i april år 1869 kom emellertid elden lös. Förmodligen hade några barn, som voro ensamma hemma, rivit ned några bränder från spisen på golvet. Den gård, där elden började, var belägen å nedre delen av den nu Harald Andersson tillhöriga tomten i kvarteret Björn. Stark blåst rådde, och elden fick från början god fart. Gården var hopbyggd med en långa utefter Övre Gatan. Mot norr låg vägg i vägg en annan stor kringbyggd gård, Israel Erikssons, med lador och stall. Dessa gårdar blevo det första rovet. Men så svängde vinden och låg nu på från norr. Elden drog sig då över till kaplansgården, prästgården, kyrkan, tingshuset, hotellet m.m. och fortsatte vidare åt söder.

Folket bar ut vad de kunde av sitt lösöre och placerade det på torget. Men nu hade tornspiran på kyrkan fattat eld. Den var gjord av trä samt klädd med spån och tjärad. Med brak och dån föll den rakt över torget, som inom kort var förvandlat till ett enda eldhav.

I den gård, där elden började, innebrändes två små barn. En liten kalv hade från någon ladugård i närheten

för säkerhets skull förts in i kyrkans förstuga. Den blev innebränd.

Min fader, som deltog i räddningsarbetet, berättade bl.a. att en person, som bodde söder om torget och som bevistat högmässan, först sprang hem och bytte ut sina söndagskläder mot några sämre för att sedan kunna delta i släckningsarbetet. När allt var över, hade både hans gård och söndagskläder strukit ned. Några välvilliga själar hade lyckats rädda prostens Arosenius piano och rodde ut med det till holmen, där det sedermera återhämtades oskadat.

Utefter Övre Gatan mellan Köpmangatan och Trädgårdsgatan brunno 27 gårdar ned.

HANTVERKARE.

Från min tidigaste barndom minnes jag honom, när han om vintermorgnarna stegade iväg uppåt stadsskogen med sågen på axeln och yxan i handen. Fadern hade varit hemmansägare men fått gå från gård och grund. Familjen flyttade in till staden, där dottern och sonen skulle söka sig utkomst. Sonen hade emellertid vid femton års ålder råkat ut för en olyckshändelse, som gjort att han förlorat högra armen. Men genom envishet och energi hade han övat upp den vänstra armen så att han gott och väl kunde sköta vedsågen. Folk berättade att han med sin enda arm högg upp sin vedkast fortare än de övriga vana skogshuggarna och alltså förtjänade sina två kronor per dag, som var priset för en kast. En kast ansågs motsvara ett dagsverke.

Mannen - hans namn var Erik Eriksson men han kallades i dagligt tal Grän Erik - var sparsam, han gav icke ut något i onödan utan halvsulade själv sina skor och gjorde t. o. m. nya. Så omkring år 1900 köpte han en tomt och började bygga ett hus av stående timmer, ett svårt arbete även för två karlar. Grän Erik klarade uppgiften med sin enda hand. Han var nästan färdig med bygget, då han förmånligt sålde det hela. Huset blev kallat Hörneborg och ligger ännu kvar strax intill Kullen. Det dröjde icke länge förrän "byggmästaren" köpte en ny tomt i norra delen av staden och ensam byggde ett hus även här, vilket han sålde. Så byggde han ännu ett hus och sålde, och därpå grep han sig an med ett större tvåvåningshus, som han med någon hjälp

färdigställde. Han fortsatte på detta sätt och byggde ett flertal hus. Han avled år 1934.

Några år före den stora branden hade hit inflyttat från Nora en äldre kvinna med sin son Wilhelm. Gumman var mycket stolt över sonen, och hon talade ofta om "min son". Härav kom det sig att även andra människor började kalla honom så, och han fick behålla det namnet så länge han levde. Tidigt slöt han sig till den nystartade frireligiösa rörelsen och deltog även i predikoverksamheten.

Denne man - vars namn var Wilhelm Eriksson - ägde redan år 1865 nuvarande Wallenborgs tomt. I det lilla mot järnvägen liggande huset hade han snickarverkstad. Han skänkte nämnda år mark till missionsförsamlingen, och kort därefter byggdes på denna plats ett bönehus, vilket revs år 1920 på grund av gatuomläggning.

Efter branden började Eriksson bygga och uppförde under årens lopp något dussin av stadens hus samt vidare Betaniakyrkan och Metodistkyrkans stora sal. Omkring år 1890 började han med möbeltillverkning och fortsatte därmed, sedan han slutat med byggenskapen.

Ehuru han icke var särskilt benägen att gå med på löneförhöjningar, gjorde han dock rätt för sig åt alla håll. Han hade en stor förmåga att taga vara på och använda även små brädbitar, och när han byggde några små stugor öster om järnvägsstationen, så döptes området av folkhumorn till "Laggarbo."

Till sist byggde Eriksson ett bönehus ute i Hidingen, och där höll han mycket till med bön och predikan. Han dog år 1921.

ETT OLYCKSÖDE.

När jag var i sjuårsåldern, startade en ung handlande en affär på det ställe, där Bergslagernas tidning nu har sin expedition. Hans namn var Palmlund. Från butikens första tid minns jag att en snuskagge stod framför den lilla disken. En salt fläskhalva låg på disken, och så fanns det en del småsaker i några hyllor. Början var således mycket blygsam.

Själv var Palmlund en vinnande människa och f.ö. även en grann karl med ett nästan svart, ståtligt helskägg, något som på den tiden stod högt i mod.

Palmlund levde enkelt, sov om nätterna i butiken och åt förmodligen torrskaffning. Efter några år köpte han den s.k. Sörboms gård och inredde där en butik, som ännu finnes kvar. Kundkretsen ökade, biträden anställdes, och snart köpte Palmlund den öde tomten i hörnet av Prästgatan och Kungsgatan. Där byggde han det hus, som nu äges av handlanden Harald Andersson, och inrättade en mönsterbutik. Nästan allt tänkbart fanns att köpa i Palmlunds butiker.

Palmlunds anseende växte, han blev stadsfullmäktig, kom med i kugelklubben o.s.v. Han var en glad sällskapsbroder och började hålla till på hotellet både dag och natt. Någon familj hade han icke, och för affärerna fick han allt mindre tid. Själv höll jag vid denna tid ofta till vid kugelbanan och tjägstgjorde som kugelresare. När då Palmlund var med, samlades många barn utanför banan.

Rätt som det var, kom Palmlund ut och kastade en hand småmynt ut bland barnen, för att det skulle bli tumult.

Så i augusti 1885 måste Palmlunds affärer stängas, och det blev konkurs. Det påstods att ställningen i själva verket icke var så svår, men Palmlund var ett vrak och bjöd icke till att hålla sig själv och affärerna uppe. Allt gick på auktion, som varade i flera dagar.

Som avslutning på berättelsen om Palmlunds sorgliga öde må följande notis anföras efter Bergslagsposten 5 mars 1898, som i sin tur hämtat den ur en annan tidning:

"En okänd mansperson, omkring 60 år gammal, af knappt medelmåttig längd, med mörkt hår och helskägg, det senare något gråsprängdt, samt skallig, afled den 21 februari vid torpet Brinken under Passdal i Börrums socken, där mannen tillfälligt stannat för att hvila sig. Själf uppgaf han sig heta Emil Karlsson och innehade en under den 5 nov. 1896 af C.E. Palmlund i Göteborg för honom utfärdad fullmakt att försälja Palmlunds-fabrikat af liktornsmedel och medel mot ohyra. Troligt är likväl att Karlsson och Palmlund varit en och samma person, identisk med en poliskund, f. handlanden Carl Erik Palmlund."

GARVERIER.

Nere vid sjön på nuvarande Sparbankens tomt hade ett garveri byggts av en man, som i min barndom kallades "gubben Törnstrand." Efter brandkatastrofen år 1869 byggdes garveriet upp på nytt, och en rätt omfattande rörelse drevs här under många år. Då Törnstrand dog, övertogs affären av hans son Fredrik. Denne var en tid stadskassör. Han var mycket road av jakt och hade en stor samling gevär. Garveriet sköttes av en verkmästare P.A.Birgén. Törnstrand ägnade sig rätt mycket åt uteliv, något som för folk i hans ställning var betydligt vanligare förr än nu. En afton i mars månad år 1881 sysslade han i överförfriskat tillstånd med sina gevär, och en kula genom huvudet ändade därvid hans liv. Garveriet övertogs av den ovannämnde verkmästaren, som fortsatte rörelsen till sin död.

Från min barndom minnes jag väl, när ett par av arbetarna vid garveriet på vägen dit passerade vårt hus strax före klockan sex om morgnarna. De använde en särskild sorts tjocka och tunga stövlar. Dessa kunde de tydligen icke lyfta från gatan utan de släpade dem fram, så att det uppstod ett brummande ljud, icke olikt det som bildas, så man släpar tunga, tomma lådor. Arbetet började klockan sex på morgonen och slutade klockan sju på kvällen. Middagsrasten var en timme. Ett tiotal man arbetade i garveriet.

I de stora uthusen å fru M.Schillströms tomt var garveri, som dock upphörde före branden år 1869. Ägare var Israel Eriksson, som hade köpt tomten av en garvare Bohman. Eriksson hade också garveri i den gård, där Celanders kafé nu är beläget, men även detta nedlades före branden.

Omkring år 1865 byggdes ett nytt garveri norr om Prästbron på nuvarande lägenheten Villa Åbacken. En garvare och rådman Axel Holm byggde detta. Han hade läderhandel i nuvarande A.J.Petterssons butik (Sollins gård). Axel Holm avled år 1887 och hade dessförinnan gjort konkurs. Garveriet arrenderades av ett par yngre män vid namn Palmgren och André. De skildes dock snart, och Palmgren inköpte tomt och hus samt drev under flera år rätt stor rörelse. Han ägnade sig dock alltmera åt skotillverkning och år 1910 nedlades garverirörelsen alldeles.

INDUSTRIER.

Någon gång under 1880-talet anskaffade en ung man vid namn Stefan Ek en del primitiva maskiner och anställde några pojkar för att göra leksaker av trä. Det fanns folk som skrattade åt detta försök, men Ek lyckades över förväntan, vann stor marknad och blev farlig konkurrent till en större fabrik på annat håll i landet. Som en följd härav blev han övertalad att lägga ned sin här bedrivna rörelse och antaga ett erbjudande om anställning vid nämnda fabrik.

Mitt tidigaste minne av något som liknar industriell stordrift härrör från Oriel Blombergs accidenstryckeri, som startades på 1880-talet. Blomberg anställde en del 14 - 15 års pojkar och gav dem sysselsättning mot en lön av tre kronor i veckan. Företaget utvecklades raskt och vann gott anseende. Många av pojkarna stannade kvar och blevo fullgoda typografer.

KREATURSSKÖTSEL.

De flesta gårdsägarna i staden höllo sig med kreatur samt hade "vretar" för jordbruket. Enligt en inventering, som gjordes år 1863 och som gällde både människor och djur, hade staden 1163 invånare, och av husdjur fanns där 35 hästar, 3 tjurar, 125 kor, 24 ungnöt, 34 får samt 75 svin. Ännu omkring år 1875 torde förhållandena ha varit ungefär likartade. Största ladugården hade Israel Eriksson. Han höll 30-40 nötkreatur och hade nästan alltid en ilsken tjur. Ägorna voro belägna utåt Aspensäng, och varje morgon under sommaren föstes kreaturen genom staden ditut, och varje kväll kommo de tillbaka. - Hattmakare Eriksson hade i regel 7 - 10 kor, och hattmakare Svensson 5 - 6 stycken. Färgare Lindgren hade också några kor. Deras kreatur drevos dagligen från Lindgrens gård upp till Lindgrens vret.

Omkring år 1880 blev det i nya hälsovårdsstadgan bestämt att var och en som hade kreatur i staden, skulle ha cementgolv i gödselrummet, vilket kunde få rymma upp till två lass gödsel. Många sålde spillningen till lantbrukare, som bodde utanför staden. Sålunda brukade Anders Olsson på Marielund, Gusselby, under vissa tider nästan varje kväll besöka staden för att hämta dynga. Denne satte en stolthet i att ha präktiga hästar och duktiga drängar - för att nu icke tala om kärrorna. Säkerligen skulle fyra av de kärror, som vår tids gruskörare använda, ha behövts för att fylla Anders Olssons dyngkärra.

En lantbrukare från Fornaboda med förnamnet Janne hämtade träget dynga i staden. Vid sina besök blev han alltsomoftast onykter och blev kanske därför mera uppmärksammas än andra, som voro ute i liknande ärende. Men så fick han också heta Dyng-Jan så länge han levde.

MJÖLK.

Stadsborna köpte mjölk hos dem av stadens hantverkare, som höllo sig med kreatur. Mjolkproduktionen inom staden var emellertid icke tillräcklig, trots att menige man till vattgröten om kvällarna använde kallskål, d.v.s. svag-drioka med litet sirap i.

Alltibland fingo mina bröder och jag och andra småpojkar draga iväg till Torphyttan eller Rya för att där i gårdarna försöka tillhandla oss en kanna mjölk eller två. Dessutom såldes mjölk om kvällarna från en mjölkbod i Dalkarlslytte herrgård. Mjölknigen skedde där som annorstädes aldrig före klockan åtta å halv nio om kvällarna. Som emellertid tillgången på mjölk var knapp även på detta ställe, måste man vara därute i god tid för att få sin del bland de första. De sista fingo i regel gå tomhänta hem och då blev det kallskål igen. Aldrig har väl månen lyst så skarpt, och aldrig har det väl knastrat så hårt av kyla i snön som de kvällar om vintrarna, då vi staccars barnungar skulle stå i timal utanför Dalkarlslytte herrgård och vänta på mjölken för att sedan vid halvtiotiden blåfrusna ge oss iväg hem, mången gång utan att ha fått något i vår mjölkflaska. Man hade inga galoscher eller bottiner åt ungarna på den tiden och just icke så mycket av ylletröjor heller.

Mejeri startades i staden år 1882.

SLAKT.

Såsom på annat ställe nämnts, fanns det en anseelig mängd nötkreatur och svin i staden. Vår och höst hördes om morgnarna tjuten från grisar, som avlivades. Någon bedövning kom ju därvid icke i fråga. Slaktare var polisen, som utförde detta arbete på fritid. Klockan fyra på morgonen brukade slakten börja, och ett par konstaplar och ett par medhjälpare anlände. Innan man tog itu med slakten, skulle man ha slaktsupen. Så tittade man till brasan under pannan, såg på bänken och undersökte knivarna samt "drog" några jakthistorier. Ja, vattnet blev varmt, och så skulle man ta grisen, men först måste man ha "sticksupen." Nu började alla bli varma, Eriksson kände på trynträt och Lindkvist rätade ut "bindrepet", och så gick man fram till svinstian. Där pratade man med nasse, under det man försökte smussla på honom trynträt. Så snart detta lyckats, kom det första illtjutet från grisen. De fyra karlarna hjälptes åt att släpa ut denna på gården, och sedan den slängts upp på bänken och fötterna bundits, kom Eriksson med kniven. Då han stötte kniven in i halsen på grisen, skulle alltid någon mora eller piga hålla ett kürl under för att samla upp blodet. Grisen skrek och försökte slita sig lös, men tre starka karlar betvungo honom.

När slakten var avklarad skulle slaktarna ha "färdknäppen", och så fortsatte de till nästa gård, där samma procedur upprepades.

VALLGÅNG OCH TRÄDGÅRDSARBETE.

Som sex-sjuåring var jag ofta med och vallade korna. Då kunde jag förtjäna ända till två öre per ko och dag, vilket på den tiden var den vanliga lönen för sådant arbete. När man drog iväg på morgonen, fick man med sig ett par brödbitar och ibland skummjölksost till dem, någon gång smör, Vidare hade man en "putäll" med mjölk, ofta tillsatt med litet av innehållet i vattenhink.

Israel Erikssons änka, som hade särskilt många kreatur, höll sig med vallpojke hyrd för hela sommaren. Eljest skulle hon ha fått betala 60 - 70 öre om dagen för vallningen, något som nästan skulle ha varit ruinerande för henne. Nu fick vallpojken däremot mat och logi samt fem kronor för hela sommaren.

Jag var som barn mycket road av trädgårdsarbete och blommor. Då en person, som köpt en gård i närheten av vår, skulle anlägga trädgård på sin tomt, fick jag vara med som handräckning ett par somrar. Jag var då i tioårsåldern. Första sommaren planterades träden, andra sommaren ordnade vi rabatterna och gångarna. Det fanns på den tiden endast en trädgårdsmästare i staden, och han snickrade för det mesta, varför stadsborna själva fingo sköta sina trädgårdar. Grannen och jag utförde således hela trädgårdsanläggningen. Varenda blomma planterades av mig. Under eftersommaren vid rensning av rabatterna och gångarna fick jag rätt ofta till mig i trädgården taga ut deras barnvagn och ha tillsyn över någon av de små. Jag låg i och arbetade värre.

Någon gång hände det att jag fick en kopp kaffe eller ett glas saft.

När så hösten kom efter den andra sommaren och skolan började, behövde jag en ny skolmössa. Den jag hade, var sönder. Genom att springa ärenden hade jag själv fått ihop och gömt 25 öre, men en ny mössa kostade 2 kronor och 25 öre. Då gick min mor hem till grannen och undrade om denne, som själv var välsituerad, kunde hjälpa henne med en slant till mössa åt pojken. Jo visst, han hade ju flera gånger tänkt att ersätta de båda somrarnas arbete. Och så lämnade han mor - två kronor.

MARKNADEN.

Lindesbergs höstmarknad eller Larsmässomarknaden hölls varje år i september. Hit kom då rätt mycket folk, en del ganska långväga ifrån. På torget uppställdes en mängd bordslängor, av vilka handlandena fingo hyra vissa utmäta delar, och över dessa spände de i allmänhet upp tältduk. Handlande och hantverkare i staden höllo sig med små bodar, som kallades "stånd". En del sådana hyrdes också ut av staden.

Utom affärsmän av olika slag samlades till marknaden gyckelmakare, konstberidare, panoramaförevisare, karusellägare o.s.v., vilka med sina upptåg och anordningar lockade i synnerhet ungdomen. Platsen, där tingshuset nu är beläget, avbrändes ju år 1869, och den användes därefter i många år för nöjesanordningarna under marknaderna. Även på en del gårdar utefter Norra och Södra Torggatan samt Prästgatan höllo gyckelmakare till. När sedermera tingshuset uppfördes, uppläts Fingerboäng, där nu folkskolan är byggd. Då denna kom till år 1912, flyttades "skojarbacken" till en plats vid Prästbron.

Marknaden hade i forna tider en betydligt större uppgift att fylla, än vad som är fallet i våra dagar, då det finns handelsbod i varje socken eller by. Till marknaden kommo handlande av olika slag med sina lager, och allmänheten fick en hel del att välja på.

Från Kumla kom alltid en hop skohandlande. De packade upp sina låror i Södra Torggatan, och där var alltid god

kommers. Ännu på 1880-talet fanns här ingen ordnad skofaffär och naturligtvis ingen skofabrik. Men i Kumla idkades skotillverkning som hemslöjd hos bönderna. Särskilt hos småbönderna sutto både familjemedlemmar och drängar och "snickrade" skor, då de icke hade göra i jordbruket. Skorna sålde de på marknaderna på landsbygden. Mans- och kvinnoeskor kostade då 6 - 8 - 12 kronor per par och barnskor 4 - 6 - 8 kronor.

En del småbrukare omkring Örebro brukade såsom hemslöjd tillverka furumöbler, som såldes bl.a. på Lindesbergs marknad.

I slutet av 1880-talet började en snickare Eriksson härstädes att tillverka furumöbler. Han hade alltid ett stort lager färdigt till marknaden och sålde i regel ut det mesta. Under 90-talets sista år bedrev även undertecknad möbeltillverkning och sålde på marknaderna för 400 å 500 kronor varje gång. En pinnstol kostade då en krona och 50 öre, en kökssoffa 18 kr., en femlådsbyrå 20 kr., en tvåmans imperialsäng 23 kr. o.s.v.

Första gången jag såg en karusell var på marknaden år 1875. Karusellen var uppställd på den gård, som hörde till "Jan Lars krog." Gården var belägen strax nedanför hotellflygeln i Norra Torggatan. Jag minns karusellen mycket väl, ty den var ett jämmerligt elände. Trasig och rucklig som den var, gick den förresten väl i stil med folket på den tiden. Av en del hästar fanns bara hälften kvar, en del saknade huvud, och andra voro utan ben; vagnarna lik-

nade gamla lådor med en del bräder utbrutna här och var. Men positivet väste, och karusellen svängde kring och gnisslade och knakade, och några fulla drängar med sina flickbekanta hängde i de eländiga vagnarna och viftade och hojade.

Att åka karusell kostade bara fem öre, men jag och de andra småpojarna, vi fingo nöja oss med att se på, när andra åkte, ty vi hade ingen femöring. Några år senare brukade jag och ett par yngre bröder få var sin femöring av mor till marknadspengar, och vi voro mycket lyckliga. Det blev ju alltid ett par bullar och en karamell.

Vid de affärer, som gjordes upp på marknaden, dracks köpskålen på krogarna och hotellen, och det hela slutade kanske med kragtag och inslagna tänder. Ett tjugutal, ibland flera, marknadsbesökare brukade få logera i finkan. Senare kommo efterräkningarna, som kunde vara svåra nog, såsom böter och resor till Örebro cellfängelse.

NÖJEN.

Vid midsommar samlades man allmänt uppe vid den nuvarande idrottsplatsen intill Folkets park. Detta ställe kallades för Skarpskytteplatsen, emedan det i flera år hade använts som exercisplats för Skarpskyttekåren. Här reste man majstång. Under en rad av år brukade en av butiksflickorna i fru Rathsmans modeaffär strax efter middagstid på midsommaraftonen gå upp till platsen för att börja ordna för midsommarfirandet. Småningom samlades där flera halvstora pojkar och flickor, vilka på eftermiddagen bunde kransar och slingor av blommor och grönt, som vi småpojkar samlade ihop ur diken, från gården och skog. Större pojkar släpade fram lövruskor. När vi blivit många nog, hjälptes vi åt att bära fram och kläda stängen. Denna togs alltid någon dag efter helgen ned av hjälpsamma karlar och lades på en stenvägg, som i väster skilde platsen från gårdarna. Där fick den ligga till nästa år.

Vid sju- å åttatiden på midsommaraftonens kväll begåvo sig nästan alla familjer i staden upp till platsen, medförande sina matsäckskorgar. Man slog sig helt familjärt ned bland träden på sluttningen mellan nuvarande vattencisternen och idrottsplatsen. Under skämt och gläm dukades de medhavda förråden upp och förtärdes.

I ett brett dike, som dåförtiden gick mellan skogen och planen höllo en del "karamellgummor" till, och affärerna gingo så glänsande att lagren voro slut fram emot midnatt.

Intill den mur, där såsom nyss nämnts majstången brukade förvaras, hade alltid i god tid uppackats innehållet i ett par tre långkärror från bryggeriet. Även här var det full fart på affärerna. Men följderna blev ju att det snart nog började gå rätt livligt till bland buskar, matkorgar och koppar och fat.

Längre fram på natten anlände pojkarna från byarna omkring staden, och då kom det till rätt vilda kalaballiker mellan dem och stadspojkarna, men detta hörde ju till midsommarfirandet, så att ingen fäste sig vid det.

Sedan majstången rests vid niotiden under mycket hurra från publiken, började dansen. Skomakare Ervall från Skottbackarna och Spel-Johan från nuvarande Östermalm hade anlät, och när den förre fingrade klarinetten och den senare skötte fiolen, kunde ingen danskunnig stå stilla längre. Dansen trädde på bara marken runt stängen, och den fortsatte till vid tretiden på morgonen, då solen började synas. De, som icke dansade, deltog i lekar, sådana som "sista paret ut", "kämpas om rummet", "skära, skära havre" etc. Emellanåt var man ju åstad och såg efter om det fanns någon mat kvar, eller också drack man kaffe hos någon som sålde sådant. Vid fyratiden på morgonen var det i regel tyst och stilla på festplatsen, och de flesta voro hemma eller på hemväg.

Fram på natten mot midsommardagen brukade i regel de mest grälsjuka av stadspojkarna, sedan de kommit i

lämpligt humör på Skarpskytteplatsen, samlas och vandra över till Dalkarlshyttan. Däruppe på torget strax bortom kontoret reste Dalkarlshyttefolket sin egen stång. Avsikten med stadspojkarnas besök därstädes var ju att ställa till bråk, och det lyckades alltid över förväntan. Dalkarlshyttepojkarna voro inga veklingar, och snart nog "small det" här och var runt torget med åtskilliga blånader och sönderrivna kläder som synliga följder.

På den tiden, som det här är fråga om, rådde ett blodigt hat mellan stadspojkarna och den manliga ungdomen från byarna, så att var de än träffades, bröt bärsärkallynnet lätt ut, och i synnerhet var detta fallet då spriten var med i spelet. Till och med mellan Noras och Lindesbergs pojkar fanns något av denna slagsmålsstämning, och den är f.ö. icke alldeles försvunnen ännu. Jag minnes bl.a. ett tillfälle, då några av oss tolvåringar fingo veta att en del Norapojkar voro på väg till vår stad, där marknaden just då pågick. I hast samlades vi, något tiotal pojkar, och gåvo oss iväg ut åt Skottbackarna. Så småningom anlände de väntade och möttes av en rätt livlig stenkastning från vår sida samt alla de skällsord, som vi hade i förråd. Resultatet blev emellertid att Norapojkarna måste vända och gå hem igen utan att ha fått se en skynt av marknaden. Vi tyckte att vi hade uppfört oss hjältemodigt, och roligt hade vi haft.

Ett gouterat nöje var att varje trefaldighetsafton draga iväg ut till Dalskogen, en hälsobrunn söder om staden. Där drack man först "hälsovatten" ur källan, och där-

efter dansade man. För detta ändamål uppläts en loge (nedbrunnen år 1931). Dit samlades ungdom från vida omkring för att dansa. Men i regel avslutades dessa tillställningar med allmän kalabalik, och dåvarande ägaren till Dalskogen, Israel Erikssons änka, måste till sist neka att upplåta logen, och så var det slut med det nöjet. Det skedde någon gång under de sista åren på 1880-talet.

Sommartid brukade på lördags- och söndagskvällar hantverkslärlingar, yngre butiksbiträden och hembiträden - på den tiden kallades de pigor - bege sig ut till Prästbron, som då var en gammal timmerbro. Inga bostäder funnos på nära håll och icke heller behövde någon promenerande störas av stojet och glammet från bron, och vandringen tillsammans med sin flicka under de lummiga träden förbi den stilla kyrkogården var för pojkarna, som vid detta laget växt ifrån rädslan för trollen på kyrkogården, alltid lockande.

På bron rådde alltid ett glatt liv. Alla de deltagande voro ju "stassare" (stadsare, d.v.s. stadsbor), En pojke, som vi kallade "Lasse i Berget" kom dit med sitt handklaver; han kunde drilla både vals, polkett och tysk polska, så att man icke kunde hålla sig stilla utan måste ge sig med i svängen. Och var det så att inte Lasse kom med klaveret, så hade alltid någon av Lindmarkarna eller Karl Ers' pojkar sin munharpa, och då ordnade det sig i alla fall. Det fanns ju inget elektriskt ljus då, men för oss syntes ändå nätterna ljusa nog långt inpå hösten.

Under en följd av år under 1880-talet anordnades s.k. annandagsbal i Rådhusalen. Senare, när en mässingssextett hade bildats, hölls annandagsbal i stora salongen. Den var några år mycket uppskattad, men så småningom började man tala om "muffbal", d.v.s. en oangenäm blandning av "societet" och "vanligt folk", Denna utveckling förargade en del, och så upphörde annandagsbalerna.

Ett ovanligt sätt att skaffa nöjeslokal praktiserade vi ungdomar under vintern 1889 eller 1890. En byggmästare Karl Ersson hade då hand om reparationsarbetena på villa Kullen, nuvarande Blombergs. Hela vintern stod villan öde och tom, men ibland om kvällarna, sedan byggmästaren gått till sängs, lyckades någon av hans båda äldsta söner att "låna" den nyckel, som gick till Kullen. Så fingo vi i en hast fått i ett par, tre flickor, och så bar det iväg till villan. I mörkret togo vi oss upp till andra våningen - det fanns inga ficklampor på den tiden - och väl uppkomna fäste vi stora pappstycken för fönsterna. Sedan tändes ljus, och så kom munharpan fram och dansen i gång. Vi turade om med spelningen, så att alla fingo dansa ungefär lika mycket. Roligt hade vi trots de enkla anordningarna. Kallt var det ju, men så kostade nöjet heller icke ett enda öre. Den vintern voro vi däruppe många kvällar, ett litet sällskap på tre eller fyra par.

Ett ofta förekommande nöje var att någon ställde till med vad vi kallade "lotteridragning". Man sålde lotter till dragning på en gammal klocka, en klädespersedel e.d. I re-

gel var priset tjugufem öre lotten, men då skulle köparen också ha en sup för varje lott. Så hyrde lotterianordnaren ett rum till lördagskvällen, ibland uppe vid Stensnäs, ibland ute vid Alnäs eller på ett ställe strax intill nuvarande Karlslunds åkeri, som vi kallade "Plåtén". Där fanns nämligen en gammal spiselplåt spikad över ett stort hål mitt på golvet, där detta hade ruttnat igenom ända ned till marken. När så 20 - 30, ja, ända till 40 ungdomar kommo tillsammans, så skulle ju var och en ha minst en sup, dock icke flickorna. Dessa hade aldrig några pengar att köpa lotter för, ty en flicklön gick icke upp till mer än 40 å 60 kronor om året. Men en del pojkar hade köpt två eller flera lotter och fingo supar därefter.

Så företogs dragningen med hjälp av hoprullade papperslappar med nummer på i en hatt. Ett nummer drogs, och detta angav vinnaren. Ibland hände det att lotterianordnaren vann själv, ty även han kunde ju ha lotter med i dragningen. Alltså hade han också en eller flera supar i sig.

Ofta hände det att en del pojkar hade ett extra halvstop brännvin med sig till dansen eller rentav hade börjat smaka på det, innan de kommo, och i så fall vore de talträngda och grälsjuka redan tidigt på kvällen.

Någon, som ombetts att spela mot kollekt, klämde i med handklaveret, och dansen kom i gång. Värmen blev hög i stugan. Rätt som det var, måste än den ena, än den andra av ungherrarna söka sig fram till locksoffan, luta sig över karmen och befria sig från den tilldelning av dryckesvara, som följt med lottköpet. Nåja, det var ingenting att göra åt det. Nästa man hann kanske inte fram till soffan ens.

Då vi höllo till på det nyss omtalade stället "Plåten", stampade vi till ordentligt med klacken mot plåten i golvet, när vi dansade därförbi. Redan långt innan danskvällen var slut, var plåten nedtrampad genom hålet.

Dessa små trevliga utflykter slutade icke sällan med ett bortrivet rockslag, urryckta knappar eller en utslagen tand. Allt var enbart roligt, och hela kalaset kostade blott 75 öre eller en krona. Var det någon som vann en klocka, så brukade han mest få bära hem den i småbitar.

I slutet av 1870-talet anordnade Lindesbergs Arbetarförening lustresor med tåg till Kopparberg, Grängesberg, Ludvika och Örebro m.fl. platser. Järnvägen blev färdig i början på 70-talet, men det var långt in på 80-talet nymodigt att åka tåg.

Vid dessa utflykter hyrdes ett helt tåg och biljetter såldes i förväg. För en krona fick man åka långt på den tiden, och mycket folk deltog i resorna. Ett väldigt oväsen fördes på tåget, man skrattade och skrek och viftade genom fönstren. Läskedrycker och karameller såldes under färden. Vid framkomsten anordnades kaffeservering. Många hade matsäckskorgar med sig. För liten kostnad gjorde sig många på detta sätt en angenäm dag. Visserligen var det väl alltid någon, som inte kom hem på kvällen från en sådan resa, en annan hade kanske tappat hatten eller slitit sönder paraplyn eller råkat ut för något annat missöde. Men man hade ju i alla fall fått komma ut ett slag.

I början av 1880-talet kom Gødtemplarorden till Lindesberg. Rätt mycket folk lystrade till de nya idéerna. Det blev ett ordnat föreningsliv med både utom- och inomhusfester. Om somrarna anordnades utflykter med musik i spetsen och marsch ut till Dalskogen eller till ön vid Dalkarls-
hyttan eller andra platser. Om vintrarna hade man kaffe-
fester med något litterärt program. De roligaste tillställ-
ningarna voro auktionsfesterna med paketauktioner. Medlem-
marna skänkte småsaker, och en del tiggdes i butikerna. Allt inslogs väl i paket. Så hölls auktion i rådhusalen eller nuv. kommunala mellanskolans hörsal med gemensamt kaffe efteråt mot 25 öre koppen med småbröd och påtår. Köparna fingo bjuda på sakerna utan att veta vad paketen innehöll. En järnvägare vid Dalkarlshyttan vid hamn Axel Lundholm var flera år auktionist. Han hade lätt för att tala, och hans vitsar och kvickheter gjorde auktionerna till ett veritabelt folknöje. Så småningom började emel-
lertid paketen bestå av torra sillar och fläsksvålar, eller porslinsgubbar utan både armar och ben eller trasiga lek-
saker, som skänkts från butikerna.

Bland småpojckarna i staden var det på eftersommaren ett mycket kärt nöje att stjåla päron ur Alexander von Falkenstedts trädgård. Nästan hela kvarteret Gripen var då en enda trädgård, där det fanns stora och säkerligen mycket gamla päronträd. Frukten var stenhård och för vanliga män-
niskor oätlig. Trädgården ägdes av von Falkenstedt, sta-
dens ende adelsman. Denne ansågs icke vara särdeles väl utrustad å huvudets vägnar. Hans enda sysselsättning syn-

tes vara att ordna och pyssla i trädgården. Vi småpojkar gjorde livet surt för honom. Ett högt spjälstaket omgav hela trädgården, och där fick han gå och snickra hela somrarna, ty nästan varje gång han kom ned i trädgården, voro några spjälor sönder. Han ägde och bebodde den gård, som numera tillhör målare Sollin.

Om höstarna blevo vi emellertid alla goda vänner med von Falkenstedt, och då fingo vi vara med och klättra i träden och plocka eller skaka ned de stenhårda päronen. Då åto vi så mycket vi orkade, och för övrigt försökte vi att från träden kasta de hårdaste päronen i huvudet på "herr Falkenstedt", som ju höll till under träden och plockade upp vad som skakades ned. Ibland svor han till vid någon fullträff, men vi låtsades som om frukten "fallit" ifrån träden. I smyg skrattade vi naturligtvis.

En annan trädgårdsanläggning, som orsakade oss småtingar mycket bekymmer, var belägen i kvarteret Liljan. Den anlades på 1880-talet av byggmästaren Aug. Andersson. Han gällde för att vara en mycket religiös man, men när det var fråga om trädgården, var han mammon förkroppsligad. Mig veterligen skänkte han aldrig bort ett äpple eller ett bär till en barnunge, men han byggde upp ett sex å sju fot högt plank omkring täppan, så att ingen ens kunde se ditin. Vid Anderssons död ärvde hustrun trädgården. Hon skänkte den till en missionspastor, som hon intresserade sig för. Denne lämnade emellertid både församlingen och gumman och sålde trädgården till staden för 5000 kronor.

Tidigt om vårarna brukade en hel del av oss tio-- tolv-

åringar samlas uppe i Kyrkberget på ett ställe bakom den plats, där den nya kugelbanan sedan uppfördes. Där tände vi eld på det torra gräset och läto elden "svedja" nästan hela berget. Vi hade alltid till hands stora granruskor doppade i vatten, med vilka vi begränsade eldens framfart. En vår, troligen 1887 eller 1888, hade några ännu mindre pojkar satt igång ett liknande företag på andra sidan berget åt idrottsplatsen till, och här artade det sig till skogseld, så att brandkår och polis måste ingripa. Därmed var detta nöje slut.

Ett tilltag bland oss pojkar var, att när vi lämnade kyrkberget om kvällarna, skulle vi alltid kasta några stenar genom fönstren till den gamla kugelbanan, så att där voro i regel alla fönstren utslagna, då spelsäsongen började.

KÄGELKLUBBEN.

Lindesbergs kägelklubb är en av de äldre föreningarna i staden. Den torde ha existerat redan före branden år 1869. Från tiden omkring 1875 minnes jag mycket väl att det fanns en mindre kägelbana byggd något sydligare än den nuvarande. Den vilade på stora stenar och var täckt med spåntak.

Redan som tioåring var jag med som kägelresare vid den banan. Avundsjukan mot de pojkar, vilka anlitades som kägelresare, var rätt stor bland dem som icke fingo vara med, och denna känsla tog sig uttryck i mindre trevliga tilltag. När kägelspel pågick, brukade en del pojkar krypa under banan, och då klotet kom rullande fram emot kägeln, dunkade man med stora stenar mot golvet. Det blev ju "bataljon", hur än klotet gick. Då kommo naturligtvis de kägelspelande herrarna ut, och pojkarna satte sig i säkerhet. Men det dröjde ej länge, förrän det var "bataljon" igen.

Emellertid började banan vid denna tid bli fallfärdig, och vi pojkar hjälpte till allt vad vi kunde för att påskynda förstörelseverket. Vi rev stora hål i spåntaket och kastade in mängder av grovt grus och sand på banan till spelarnas förtret. Slutligen blev banan så förfallen att den revs omkull av okynniga pojkar.

År 1884 byggdes en ny kägelbana, och under 1880-1890-talen rullade kloten nästan varje kväll om somrarna, varvid spriten flitigt användes som stimulantia. Numera har en nyare tids utomhusidrott i det närmaste slagit ut den mera stillsamma inomhusmotionen.

TRAVKLUBBEN.

I början av 1880-talet hade ett par hästkarlar bosatt sig i Lindesberg. Den ene var veterinären Axel Pålman, den andre var vinhandlaren J.O.Andersson. En i flera avseenden rivande karl fanns här redan förut, nämligen dåvarande kronolänsmannen Chr. Hultman. Dessa tre bildade tillsammans med några andra intresserade personer i staden och bygden år 1886 Linde travklubb med ändamål att "befrämja den nord-svenska hästaveln." En följd av år anordnades på Lindesjöns is internationella travtävlingar samt tävlingar i lasskörning, och det på en tid då man väl i ingen annan småstad skulle ha vågat sig på dylika arrangemang. Men i Lindesberg gick det bra. Travtävlingarna här blevo ryktbara långt utanför landets gränser, och deltagare kommo från flera länder.

Ären gingo, och så kom världskriget med torrår och foderbrist, och klubben ansåg ej tiden lämplig för tävlingar. En del personer, som hyste motsatt uppfattning, bildade då "Lindesbergs nya travklubb." Många menade att det vore oklokt med två travklubbar på denna ort. Försök till sammanslagning gjordes men misslyckades, och år 1919 upplöstes den äldre klubben.

SKARPSKYTTEKÅREN.

Mitt tidigaste minne av föreningsliv är Lindesbergs skarpskyttekår, en samling av män som varje vecka frivilligt hade sina sammankomster för att öva sig i vapnets bruk. Den obligatoriska värnplikten omfattade på den tiden endast ett par veckor, och skarpskytterörelsen strävade efter att på frivillig väg stärka landets försvar. Skarpskyttarna buro under övningarna fina uniformer. Som den moderna tidens kommunikationer då ännu saknades, fingo skarpskyttarna använda apostlahästarna även vid längre färder. Men så beredde en utflykt på någon mil dem icke heller någon svårighet. En söndagstur upp till Guldsmedshyttan och tillbaka igen med gevär i hand och ränsel på ryggen var en lätt sak.

Den intill Folkets park belägna idrottsplatsen var skarpskyttarnas övningsplats. Ett minne härav utgör namnet på kvarteret Skarpskytten. Under kårens första tid användes ännu flintlåsgevären, vilka det tog 20 tempo att ladda. En vikarierande stadsläkare Barthelsson var bataljonschef och veterinär Åkerman kompanichef.

Till avtäckningen av Engelbrektsstoden i Örebro den 14 oktober 1865 var Lindesbergs skarpskyttekår inbjuden tillsammans med ett flertal andra kårer. Konung Karl XV höll därvid själv tal till Engelbrekts berömmelse.

I slutet av 1870-talet avstannade kårens verksamhet.

ARBETARFÖRENINGEN.

Lindes Arbetarförening bildades den 26 december 1877. Den fick medlemmar ur alla samhällsklasser. Dess första ordförande var borgmästare Bergöö. Vice ordförande var rådman Hultman och sekreterare bokhandlare Blomberg. Som det vid denna tid var nymodigt att åka tåg, anordnade föreningen ett flertal lustresor.

Så länge föreningen sysslade med lustresor o.d., gick allt väl, men så i början av 1880-talet begynte man tala om rösträtt, även i Lindes Arbetarförening; då brast sammanhållningen - rösträtt åt gesäller och pigor, ånej! Alltså beslöts att föreningen skulle upplösas, vilket ock skedde i september 1881, men tillhörigheterna skulle bevaras, tills någon annan förening av samma slag skulle bildas. En kärntrupp fanne kvar, och den 23 oktober 1881 anslöto sig 55 personer till en nybildad liknande förening. Denna levde till hösten 1885 men omdöptes då till "Linden", en förening som upphörde efter något över ett års verksamhet.

HANTVERKSFÖRENINGEN.

Den gamla hantverksföreningen existerade ännu några år efter branden år 1869. De sista medlemmarna, som jag minnes, voro min fader, målarmästare V.Lindmark, kopparslagare Frö-dell, repslagare Hesse samt färgare och garnhandlare Lindgren. Dessa hade inför magistraten i Lindesberg avlagt sin borgared och erhållit mästarbrev. Den siste, som här avlade sådan ed, var min fader, och det skedde år 1863. En liten kassa, som hade uppstått genom avgifter vid inträdet i föreningen, överlämnades vid Lindgrens död till borgmästare Bergöö. Beträffande medlens användning hade inga andra åtgärder vidtagits än att de fyra sista medlemmarna i föreningen hade kommit överens om att vid någonderas död de efterlevande skulle erhålla någon liten hjälp ur kassan. Jag vill minnas att mor vid fars död 1888 erhöll femton kronor.

År 1878 bildades Lindesbergs nya fabriks- och hantverksförening.

HUNDRAMANNAFÖRENINGEN.

En föregångare till nutidens sjukkassor var Lindes 100-mannaförening, bildad den 6 maj år 1880. Medlemsantalet fick ej överstiga 100. Varje medlem erlade tio öre i veckan till var och en, som var sjuk, och en krona för varje dödsfall. Så mycket som 100 medlemmar fick föreningen nog aldrig. Jag minns mycket väl vilken hjälp det blev, då föreningens kassör några dagar efter min fars död år 1888 kom hem och till mor överlämnade 78 kronor till begravningshjälp, en krona från var och en av de 78 medlemmarna. Föreningen självdog omkring år 1915.

SKOLUNDERVISNINGEN.

År 1850 anställdes i Lindesberg den förste examinerade folkskolläraren. Hans namn var E.A. Ekman, och han var son till dåvarande stadsfiskalen. Hans årslön bestämdes till 400 riksdaler riksmünt samt fria husrum och fri vedbrand. Barnantalet var i genomsnitt 40. Förut hade lärarens lön varit 33 riksdaler och 16 skilling banko, fri bostad och vedbrand, och vidare hade varje barn fått betala 4 skilling banko i veckan till läraren.

Staden växte, och barnantalet ökade. År 1867 anställdes en småskollärlarinna, mamsell Kristina Vestberg. Fröken-titeln hade då ännu inte kommit i allmänt bruk. Hennes lön var 125 kronor om året jämte fri bostad och vedbrand. Riksdaler och skilling hade kort före denna tid ersatts med kronor och öre.

Ett av mina tidiga barndomsminnen utgör den dag, då jag som sexåring av min mor fördes till mamsell Vestberg för att börja i småskolan. Till skolsal användes lilla salen i gamla missionshuset. Inredningen bestod av ett antal långbänkar och säten, på vilka vi fingo sitta och hålla vår abc-bok och sedermera även griffeltavlan i knäet, vilket ju var både obekvämt och ledsamt.

Vi voro tio å tolv nybörjare och blevo placerade på sista bänken, så att vi hade ryggstöd mot väggen. Där sutto vi tysta och undrande en stund, men efterhand började en och annan nicka med huvudet. Då kom mamsell Vestberg och gav

oss några rediga slag med björkriset över knäna och sade barskt: "Jag skall lära er att hålla er vakna." Det var min första men ingalunda sista bekantskap med hennes björkris. Emellertid höllo vi oss av rädsla vakna i fortsättningen.

Mamsell Vestberg var en stor, ståtlig och manhaftig dam, som mycket använde sin tid till att röka cigarr både i skolan och utomhus.

I skolan höll mamsell Vestberg ordning och reda med sin stora lekamen och sitt björkris. Alltibland kommenderade hon "stå upp i rad" och "sträck fram händerna." Den, som då var alltför smutsig om händerna, fick sig ett slag av björkriset över fingrarna, och det vankades ju ofta över hela raden. Dessutom blevo vi befallda att gå ned till sjön och tvätta oss. Vi sprungo ned till sjön vid kyrkan. Naturligtvis blev det mera lek än tvätt, och snart hade någon timme gått. Så kommo vi tillbaka till skolan lika lortiga - och så blev det mera stryk av björkriset. I hemmen fanns ju ingen vattenledning på den tiden, och såpan kostade hela 25 öre skålpundet, så att den gällde det att spara på. Och vad gjorde det att vi fingo smaka björkriset - ibland värpte ju tuppen!

På första sidan i abc-boken fanns utmålad en stor tupp. Åt de barn, som hade snälla föräldrar eller äldre syskon, hade den där tuppen ibland om söndagsmorgnarna, då barnen skulle börja se på sin läxa, "värpt" ett eller två öre, någon gång en så svindlande stor summa som fem öre. Då stod glädjen högt - ut och iväg till mamsell Behm. Hon var den enda som hade karameller att sälja. Bl.a. hade hon sådana

vit- och rödrandiga karameller, som kallas polkagrisar. De kostade ett öre stycket. Vidare fanns där små vackra karamellduvor, som kostade två öre. Det var höjden av lycka under ens första skoltid, om man på en gång blev ägare till två duvor och en karamell, vilket ju tillsammans kostade fem öre.

Så småningom blevo vi ju vana vid skolan och mamsellen, och när vi kommit underfund om hennes stora svaghet, brukade vi i stationsväntsalen eller annorstädes leta bortkastade cigarrstumpar och ge henne. Då var hon idel välvilja.

Rätt ofta brukade mamsell Vestberg koka sitt kaffe i skolans stora "järnkakelugn". Kaffet började vid den tiden komma rätt allmänt i bruk, ehuru vi barn aldrig fingo kaffe annat än på söndagarna, om man hade råd till det. Vid lärarinnans kaffekokning fick alltid en utav flickorna vid namn Maria Carlsson hjälpa till. Hon fick därför av oss öknamnet "Kaffe-Maja", och det fick hon heta ända till sin död ett fyrtiotal år senare.

I slutet av 1870-talet flyttades småskolan till dåvarande skollärare Ekmans hus, beläget nedanför nuvarande kommunala mellanskolan. I hörnet mot Kungsgatan var då ett stort rum med samma utgång till tvärgatan som nu. Där deltog jag i undervisningen något år för att sedan flytta upp i Ekmans skola, den s.k. Lancasterskolan, som hade lokal på nedre boten i södra änden av nuvarande kommunala mellanskolan. Huset hade då tvenne ingångar från Kungsgatan. Rummen mellan in-

gångarna beboddes av en tingshusvaktmästare Jansson. Tingshuset hade ju brunnit ned år 1869, och häradsrätten använde skolsalen en tid.

Till skolbarnens utrustning hörde på den tiden icke ryggsäckar, väskor och galoscher. Sådant hade man icke råd med. En matbit i ett papper, det var vad de, som bodde långt bort hade med sig. De flesta barnen gingo barfota till långt in på hösten. Självt måste jag mer än en gång, när vädret var som värst, låna fars eller mors skodon.

I Lancasterskolan voro vi ett 70-tal barn, ända upp till femton års ålder. Visserligen voro vi uppdelade klassvis, men skolsalen var gemensam för alla eleverna. Den upptog husets hela bredd.

Ostyriga och fulla av okynne voro vi nog allihop i skolan, men så förde också Ekman ett veritabelt våldsregemente. Han använde rottingen oförtrutet, men "nagelstut" var hans älsklingsaga. Han grep med sin ena hand om våra ena hands fingrar, så att blott fingertopparna på våra små händer stucko fram. Så tog han en tavelram - han hade en del sådana liggande på katedern - och slog med den i full ilska våra stackars fingrar, så att man hade ont flera dagar efteråt. Ibland agade han nog också ganska obefogat. Det förhöll sig så att en del av barnens fäder umgingos med Ekman, och denne var alltibland hemma hos familjerna på bjudningar. När så gubbarna fått litet sprit i sig och kommit i språktagen, gled samtalet lätt in på skolarbetet

och ungarna. Då fick Ekman ofta rådet: "Klå dem bara, du har mitt löfte!" Och Ekman lydde villigt. Emellanåt satte han sig på en stol eller bänk, och vi fingo lägga oss över hans knän, och sedan basade rottingen över vår ändalykt. Efter en sådan beta var den dagen förstörd, ty man hade litet svårt att sitta stilla.

Ekman var en god fiolspelare, och tillsammans med kamrer Muhr i Lindes sparbank, som också spelade fiol, svarade han för musiken på de dåförtiden i hemmen ofta förekommande bälerna.

Under de senare åren av Ekmans lärartid blev hans syn sämre och sämre. Till hjälp i skolan hade han de två - tre sista åren en duktig flicka från staden. Hon hette Augusta Pettersson och hade gått i skola för Ekman. Det var sorgligt att se Ekman, när han skulle aga en, hur hans händer famlade efter våra och hur de letade sig upp till våra öronsnibbar, under det att ögonen stirrade ut i rymden.

Själv förlåter jag emellertid Ekman alla avbasningar han gav mig, ty när han avgick, förmodligen år 1879, anordnade han ett storartat kafferep för både skolbarnen och deras föräldrar. Alla fingo kaffe och mycket vetebröd, och sådant uppskattades på den tiden. Kamrer Muhr var med, och där var musik och dans och ringlekar.

Under Ekmans sista termin som lärare hade jag slutat

hos honom och tioårig intagits i den s.k. rektorsskolan. Denna var belägen i norra änden av skolhuset på nedre botten och omfattade två salar, ty skolan var tvåklassig.

Rektorsskolan var en sorts högre skola för gossar och hade grundats strax efter stadens grundläggning. Denna skola med tillhörande rektorsboställe var först belägen å nuvarande Klingbergs tomt, och härav har Skolgatan fått sitt namn. Den siste rektorn på det stället hette C.E.Bergstrand. Min far gick i skola för honom och lärde sig t.o.m. några engelska glosor. Då det nya skolhuset var färdigt år 1859, blev E.J. Tägtström rektor. I slutet av 1870-talet kom E.J.Vahlén. Han biträdades av en kandidat Wulf.

Hos Ekman hade jag fått en hum om addition och subtraktion och även hunnit börja på multiplikationstabellen, då jag på min ena broders önskan fick gå upp till rektor Vahlén och "tentera". Jag redde mig bra i innanläsning och historia, men i multiplikation brast det med detsamma. På rektorns fråga: "Hur mycket är 5 gånger 6", svarade jag käckt på en höft: "36". - "Nej, du busser", sade rektorn, "men du får börja ändå." Detta var i januari; jag fyllde tio år sedan i mars.

I rektorsskolan, som ock kallades Lindes Pedagogi, bestod inredningen av rätt stora skrivbord med säten för tre på var sida och med en låda för var och en. Jag blev inskriven någon dag efter det skolan hade börjat och fick sitta sist, men om några dagar kom ännu en elev, och denne fick då nöja sig med sista platsen. Det var kronofogde de Verdiers son Olle, "Olle i våre" som han mest kallades av oss.

Inom kort indrogs skolans andra klass, och Vahlén hade bara oss. Han begagnade mycket en smal käpp, och det kunde ibland hända att han kom inrusande på rasterna, när vi stimmade alltför mycket, och då fick käppen valsa efter ryggtavlan på den som han först fick syn på. Dessemellan kunde han hos knäckmadamen uppe vid torget köpa en hop knäck, som han faderligt utdelade till oss.

Rektor Vahlén flyttade, troligen år 1885, till Sala och efterträddes av kandidat Wulf. I rektorsskolan lästes många ämnen, särskilt tyska, geometri, historia, räkning, naturlära och geografi.

År 1883 tidigt på våren fick jag vid fjorton års ålder under skolterminen börja "läsa för prästen", och som jag skulle "gå fram" vid midsommar, avslutade jag min skolgång med vårterminen detta år. Då hade jag plats vid översta bordet i salen.

NYHETSFÖRMEDLING.

Underrättelser, som voro av allmänt intresse, lästes upp i kyrkan om söndagarna. Så kungjordes t.ex. auktioner. Men dessa annonserades även på ett annat sätt. Några dagar före auktionen brukade auktionsutroparen, en snickare Söderberg, gå Storgatan fram och stanna vid varje tvärgata samt ringa med en stor ringklocka för att sammankalla folk. Så läste han upp meddelandet om auktionen: "Auktionskungörelse. Öppen och frivillig auktion avhålls" o.s.v. Söderberg var den siste auktionsringaren. Ringningen upphörde omkring år 1880, och ringklockan finnes bevarad i Rådhusrättens arkiv.

För oss småpojkar var det rätt roligt att springa och lyssna när auktionsklockan kallade och sedan föra kungörelsen vidare.

Före 1850-talet var brevskrivning bland ortens folk icke vanlig. Skrivkunnigheten var minimal och postgången tidsödande. Även underrättelserna utifrån voro sparsamma. Jag erinrar mig rätt väl en händelse, som inträffade troligen år 1874. En gammal gumma med ett knyte på ryggen kom instultande på vår gård, slängde knytet på marken och frågade efter min mor. Mor kom ut och igenkände till sin glädje sin egen gamla mor. Gumman hade gått till fots från Svanshals socken i Östergötland för att hälsa på sin dotter, men inte hade hon skrivit att hon skulle komma.

Den egentliga nyhetsförmedlingen skedde i min barndom med "käringsposten". Tidningen "Fäderneslandet" fanns ju och

lästes av en del. Särskilt intresse väckte den avdelning däri, som handlade om "Per och Pål."

Men det var endast de bättre situerade, som hade råd att hålla sig med tidning. De flesta av stadens invånare voro ju fattiga, och det kunde därför synas djärvt att ge ut en särskild tidning för Lindesbergstrakten. År 1869 började emellertid en man vid namn Frans O. Pettersson från Nora att utge "Tidning för Lindesbergs stad samt Lindes, Ramsbergs och Nya Kopparbergs bergslager." Detta var stadens första tidning.

LIVSÖDEN.

Ícke sällan kan man få höra det omdömet om någon att han är "en bra karl" eller "en duktig karl." Mindre ofta hör man ett berömmande ord om hustrun, ehuru hon kanske har stor del i mannens framgång och i varje fall i de fattiga hemmen har en stor och ansträngande arbetsbörda. I särskilt hög grad var detta fallet förr. Och blev en fattig mor då lämnad ensam med sina barn, hade hon det sannerligen icke lätt. Någon hjälp från samhällets sida var knappast att vänta.

Här nedan vill jag berätta om några kvinnor, som med strävsamhet och hårt arbete utan att anlita fattigvården ha fostrat en stor barnskara till laglydiga och goda medborgare.

Den kvinna, vars livsöde jag känner bäst, var min egen mor. Redan innan järnväg fanne, kom hon hit till vår stad från Östergötland. Hon gifte sig med en son till rådmän Lindmark, och det dröjde icke så länge, förrän hon var mor till fem pojkar. Familjen fick många vänner, tillsammans med vilka far festade om. Krogarna voro ju alltid öppna för den törstige. Den tidens daglön för en arbetsman var icke stor och behövdes mer än väl i hemmet, men när en stor del av inkomsten gick till krogen, så blev det smått med kläder och mat hemma. Mor och vi pojkar plockade lingon om höstarna, så att vi hade sovel till vattgröten och potatisen. Om vintrarna fingo vi "plocka upp" gamla strumpskäft och andra saker av ylle och "skrubba" garnet, vilket mor sedan till långt fram på nätterna kardade och spann och vävde kläder av åt oss. Det var för oss barn

ljuvligt att om kvällarna få krypa isäng och somna vid spinnrockens surr. Vi förstodo ej då hur det måste smärta och plåga mor att under hennes ideliga slit för att hålla oss hela och rena veta att hennes man slösade bort sin lilla inkomst i sus och dus.

I början av deras äktenskap hade far och mor lyckats skaffa sig en egen liten torva, och jag vet att mor gjorde stora ansträngningar för att betala räntor och kunna behålla hemmet. Hon började att gå ut och tvätta i en tid, då tvättgummans arbetsdag sträckte sig från klockan fyra på morgonen till tio på kvällen och dagslönen var 75 öre å en krona; hon åtog sig t.o.m. de värsta ställena, där hon icke på hela dagen fick en bit bröd. Ett par av oss pojkar voro snart "flygfärdiga", och vi lämnade boet för att skaffa oss uppehälle och om möjligt kunna hjälpa mor.

Så dog far på Sylvesterdagen år 1888 vid 48 års ålder. Någon av stadens vise kom till mor och sade: "Ja, nu kan ni nog inte hålla gården, utan sälj den till mig, så slipper ni mer besvär." Men mor svarade bara: "Inte än åtminstone. Jag har mycket tvätt ogjord än, och så har jag mina pojkar." Nåja - mor tvättade och slet, pojkarna växte upp och kunde skicka henne en slant nu och då. Ibland kommo de hem och hälsade på, och alltid höll sig mor till valspråket "Det blir väl bättre." Och sina sista år fick mor framleva i lugn och ro i sin egen gård omgiven av tre av sina söner. Då hon 83 år gammal slöt sina ögon, var hennes sista ord: "Det är bra med mig."

En annan av de ensamma mödrar, som kämpat och vunnit seger,

var änkan efter Israel Eriksson. Hon var född år 1827 och dog 1897. Hennes man var född samma år som hon men dog redan år 1872. Dessa makar hade, vad jag kan förstå, börjat utan något större kapital, men vid branden 1869 ägde de ett hörnhus vid Kungs- och Köpmangatorna. Detta hus brann ned till grunden. De hade också ägor utåt Aspensäng och Hammarn. Sitt hus byggde Israel Eriksson upp på nytt trots mångas varningar. Han hade huset färdigt och delvis uthyrt, då han vid ett besök i Hammarn ådrog sig lunginflammation och avled inom några dagar.

Nu stod hustrun ensam med fem barn. Yngsta dottern, en treåring, bars på någons arm vid faderns begravning. Hela ansvaret för familjens uppehälle och barnens fostran vilade på modern. Men hon visade sig vara situationen vuxen. Efter några år voro ägorna i god växtkraft och lämnade bra avkastning. Mången gång fick hon dock själv ta skottkärran och i tidig morgonstund ge sig ut till södra vretarna och hämta en säck potatis eller annat, som behövdes. Hon höll ut med sitt sträv-samma liv och dog i sin ålders höst.

ÖKNAMN.

Människorna synas ha haft lätt att ge varandra öknamn. En hel mängd sådana funnos i min barndoms Lindesberg. Personernas verkliga namn hörde man aldrig, endast öknamnen, och dem fingo de bära till sin död. Följande namn må anföras här och på så sätt räddas undan glömskan.

Kött-Augusta var från Fingerboda och stod om lördagarna med kött på torget.

Vre-Janne, Blås-John och Spel-Johan voro tre, som arbetade vid Dalkarlslyttan.

Stelken var urmakare och tusenkonstnär. Han bodde vid Sundsbron.

Spotta-Torre var färgare och rådman.

Kuckel-Erker ramlade ned från ställningen, när hotellet byggdes år 1873, och slog ihjäl sig.

Vretgöken hade lånat säd från en åker.

Tum-Erker hade varit krögare och under ett uppträde bitit tummen av någon.

Kalk-Lars sysslade med kalkkörning.

Guoka-Röva, snål gårdsägare, var låghalt.

Mos-tuten, f.d. krogdräng, var kaféägare.

Mjöl-Anders var diversehandlande.

Fläsk-Pelle var likaså diversehandlande.

Kalina var en välkänd åkare, som under en resa mellan Lindesberg och Nora i drucket tillstånd frös båda händerna av sig och hamnade på fattiggården.

Sy-Nisse var en supig snickare, vilken liksom sin hustru Sy-Kari hamnade på Lindeslyttan.

Andra exempel på öknamn äro Blålusas Pelle, Sinder-Jan och dennes son Sinder-Kalle.

För damerna fanns också en utsökt namnlista: Sporr-Klara, Blålusa, Han-Anna, Brö-Majken, Halta Lovisa, Sol-Karolina, Gulla-Ulla, Bullfebern, Fligg-Stina, Värmlands-Anna, Botten-Fredrika och Hova-Hovingen.

T R A D I T I O N E R F R Å N L I N D E S B E R G

Upptecknade av

J. Ejdestam

1941.

STADENS INVÅNARE.

Den mest bemärkte mannen i Lindesberg var under 1800-talets sista årtionden Christian Hultman, även kallad "Lindekungen". Under sin fyrtioåriga verksamhet hann han uträtta åtskilligt till stadens fromma. Till sin natur var han glad och livlig, häftig men godsint, och samtidigt var han en stor charmör som gärna tog sig en titt på de vackra bergslagsflickorna.

Hultman kom till staden strax före den stora branden år 1869 såsom kronolänsman. Han blev snart rådman, och år 1893 utnämndes han till häradskrivare i Lindes fögderi. Den 30 mars 1915 på morgonen avled hans maka, och blott ett par timmar senare dog han själv på grund av hjärtförlamning. Makarna buros till graven av brandsoldater och poliser.

Såsom varande duktig hästkarl lade Hultman ned ett betydande arbete på hästavelns främjande. Han ordnade hushållningssällskapets hästpremieringar och var en av initiativtagarna till Lindes travklubb.

Då det gällde att skaffa staden vattenledning, var Hultman en av de drivande krafterna. Vidare var det han, som bildade den s.k. elitkåren. Denna bestod av unga män, som frivilligt åtog sig att tjänstgöra som brandsoldater. Man anskaffade en lättare brandspruta, satte upp ringledning till de frivilliga brandsoldaterna och placerade alarmskåp på flera platser i staden. Detta system blev uppmärksammat på andra håll och gick under namn av Lindesystemet.

När konung Oscar skulle gästa staden år 1900, fick Hultman i uppdrag att ordna mottagandet. Då var han riktigt i sitt

esse.

Vid konungens ankomst paraderade brandsoldater, klädda i uniform, vid stationen. När konungens ekipage stannade utanför hotellet, paraderade också brandsoldater. Konungen log och sade: "Staden måtte ha en stor brandkår." Det var samma brandsoldater på båda ställena. Från stationen hade de sprungit en genväg till hotellet.

För sitt arbete med elitkårens inrättande erhöll Hultman Städernas Brandstodsbolags stora guldmedalj. Såsom verksam ledamot av hushållningssällskapet fick han dess guldmedalj, och vidare var han riddare av vasaorden.

Vid tiden för den stora branden i slutet av 1860-talet fanns i staden en kyrkoherde vid namn C.D.Arosenius. Under branden räddade han kyrkoarkivet ut i två båtar, men prästgården brann ned.

Arosenius brukade ha lädergaloscher på sig, och då han kom gatan framåt, hördes ljudet av dessa på långt håll.

Själv var Arosenius en fin och lärd man. Han hade en ogift dotter vid namn Hedda, vilken undervisade i den privata flickskola, som fanns i staden. Hon undervisade i historia och kristendom och var såsom lärarinna synnerligen medryckande.

Efter Arosenius kom hovpredikanten och teologie doktorn C.V.Modin. Denne härstammade från orten. Under sin uppväxttid hade han det mycket fattigt och hade matdagar hos garvaren J.L.Törnstrand. Modern gjorde kvastar och plockade bär och sålde, fadern gick med gårdfarihandel. Trots fattigdomen kunde Modin emellertid avlägga studentexamen, vilket skedde i

Västerås. Därefter studerade han till präst.

Innan Modin blev kyrkoherde i Lindesberg, hade han och hans första hustru haft en flickpension i Stockholm, och de voro mycket intresserade av ungdom. Här i staden anordnade de litterära aftnar i prästgården, dit stadens unga flickor inbjödos. Modin föreläste i konsthistoria samt läste egna dikter.

Utom folkskolan fanns i Lindesberg den s.k. Pedagogien. Rektorn var den ende läraren. En av de första rektorerna hette Tägtström. Han var mycket avhållen bland pojkarna. Hans hustru var synnerligen musikalisk och dessutom språkkunnig. Tack vare den sistnämnda egenskapen blev hon god hjälp och sällskap för de familjer, som måste bo här, medan järnvägen Frövi - Ludvika byggdes. Det var nämligen engelsmän, som byggde banan.

De ynglingar, som ville studera, sedan de gått igenom Pedagogien, foro till Karolinska Läroverket i Örebro.

En privat flickskola hölls en tid av en fröken Tony Piper, som t.o.m. hade flera lärarinnor anställda, bl.a. en fransyska. Sedan denna skola upphört, öppnades i en mycket primitiv lokal en annan skola med från seminarium examinerad föreståndarinna. Även här tjänstgjorde flera lärarinnor.

Garvaren J.L.Törnstrand regerade på sin tid hela staden. Efter stadens brand år 1869 drev han igenom att folk fick ta virke på Stadsskogen, endast om barken lämnades till honom.

Borgmästare Bergöös syster, som alltså var faster till

hans döttrar och som förestod hans hushåll efter hustruns död, kallades allmänt "faster" av folket. Av gemene man tilltalades borgmästardöttrarna, så länge de voro små, med "du" eller förnamn.

De av stadens invånare, med vilka borgmästaren umgicks, voro apotekaren, bryggmästare Wallmo, häradsskrivare Hultman och rådmännen. Av dessa var en klädeshandlare och en garvare.

För att se om nattvakterna gått sina pass under natten ordentligt, kontrollerades steguren varje dag av borgmästare Bergöö. Stadsvaktmästaren kom alltid klockan halv nio på morgonen till honom med uren.

Stadens handlande gjorde affärer även på söndagarna. För många var söndagen den bästa kassadagen på hela veckan. Då besökte folket från landsförsamlingen kyrkan i staden, och samtidigt passade man på att göra uppköp. Så blev det bestämt att alla affärer skulle hålla stängt på söndagarna, men då släpptes kunderna in bakvägen.

Det fanns ett par makar Berglund i staden, som hade var sin affär. På lördagarna brukade Berglund säga till sina kunder: "Dörr'n har jag ju stängd i morgon, men jag finns innanför, så Ni kan ju gå bakvägen."

Fru Hulda Edlund, född Frödell och dotter till en kopparslagare av vallonsläkt, berättar att en del valloner, då de kommo till Sverige, först arbetade i Frödinge socken i Småland. De togo namn efter socknen, såsom Frödell, Frösell och Fröding. Fru Edlunds far kom till Lindesberg från Värmland.

Då Eckerman (död 1873) var postmästare i Lindesberg, kom posten med landsvägsskjuts.

Alltemellanåt tog Eckerman sig ledigt från postbestyren och begav sig till hotellet för att fästa litet. Vid sådana tillfällen satte han upp ett plakat med texten: "Posten är slutten." En gång ändrade någon det sista ordet till "stulen". Det dröjde icke länge förrän det kom bud till Eckerman att någon hade stulit posten, och han rusade i högsta fart tillbaka till postkontoret.

En gång gav en trollerikonstnär en föreställning på hotellsalongen. Han lånade en s.k. mantilj från en av fruarna i salongen, klippte sönder den och lade ned bitarna i en hatt, skakade denna och tog så upp mantiljen hel och oskadad. Dagen efter var Eckerman på kalas, lånade en mantilj, klippte sönder den och skakade bitarna i hatten för att få plagget helt igen, men förgäves. Han gick upp till trollerikonstnären med bitarna och bad denne sätta ihop dem. Denne svarade, att det kunde han inte, emedan han inte själv hade klippt sönder mantiljen. Eckerman måste köpa en ny mantilj åt damen.

Det berättas om Eckerman att han utan större samvetsbetänkligheter ändrade adresser på brev. En dam skrev till sin broder, som var bosatt i Afrika. "Dumma människor", sade Eckerman och ändrade adressen till Arvika.

Eckerman ägde en sälskinnskappsök, som med tiden blev tämligen sliten. Då köpte han macassarolja och strök på väskan, för att håret skulle växa igen.

Dödgravaren och kyrkringaren Anders Andersson var rospigg. Han ringde i klockan på det sättet att han slog mot den med

en hammare. Tornen voro så dåliga att de icke tålde ringning på vanligt vis.

Andersson hade alltid svarta kläder och kyrkhatt på sig, när han skulle ringa. Han brukade ha sin dotter Fia med sig. En gång ramlade han omkull och åkte utefter hela torntrappan. Då ropade han: "Si etter om de ä 'ål i 'atten, Fia!"

Lina var ett av de vanligare namnen förr i tiden. Så fanns det i Lindesberg Tvätt-Lina, Stryk-Lina, Skur-Lina, vilka hjälpte till i hemmen, samt Pass-Lina, som passade upp på kalas.

Hagabergs-Lina sade för några år sedan: "Förr i världen så visste man hocka som va fôlk å hocka som va herrskap. - Nu är dom fôlk allihopa."

Halta Majken och Halta Lovisa sutto på trappan utanför en affär och sålde karameller och bullar. Det var omkring mitten på 1880-talet.

Carolina Behm kökade och sålde karameller.

Kalina var en åkare, som hade fått sitt namn, sedan någon hade hört honom ropa till sin tillbedda på följande sätt: "Kalina (Karolina), lätt (låt) upp, Kalina, lätt upp, så ska du få karameller för femton öre."

Mos-tuten talade som om han hade haft mos i munnen.

NÖJEN OCH TIDSFÖRDRIV.

På 1880-talet idkades knappast annan sport i staden än trav- och skridskotävlingar samt kägelspel.

En av de drivande krafterna, då det gällde travtävlingarna, var rådmannen sedermera häradsskrivaren Christian Hultman. Tävlingarna höllos på den del av Lindesjön, som kallas Staackerudsviken. Mycket folk kom till dessa tävlingar.

En gång kom ridskolan från Strömsholm till staden. Då hade man vidtagit stora anordningar, och hela banan var smyckad med flaggor. Efter tävlingarna samlades man på hotellet till gemensam middag. Stämningen blev hög, och tillställningen slutade först långt fram på natten. Det var en stor dag för staden, och köpmännen gjorde goda affärer.

Bland de förnämsta hästarna var Yrsa, som ägdes av J.O. Andersson härstädes. Hon tog senare flera pris både i Stockholm och Göteborg.

Det fanns en tid ett slutet sällskap vid namn Viola i staden. Vid receptionen fick vederbörande en gåta att lösa. Det var hela intagningsceremonien. Detta sällskap idkade musik och sång, dansade och superade.

På kägelbanan i Kyrkberget spelades käglor om sommarkvällarna, dracks punsch och skämtades. Det hände att stadens fruar anordnade supéer ute i det fria. Maten bars dit från hemmen. Ungdomen fick sedan dansa i paviljongen.

Skridskotävlingar höllos här och samlade mycket folk, mest

ungdom. Som hastighetsåkare vann en urmakare Carl Pettersson pris icke bara här utan även i Stookholm. I elegant figuråkning vann en ung man vid namn Henning Grenander från Stockholm vid ett tillfälle pris här i staden. Efter denna tävling var dans anordnad på hotellsalongen. De äldre damerna rynkade på näsan åt den blandade publiken, men ungdomen hade roligt.

På Oskarsdagen anordnades bal på hotellet. Dansprogrammen voro ritade och målade av någon ung ingenjör på Gust. Uhrs Konstruktörsbyrå. Mässingsmusik hyrdes från annan ort.

Man hade alltid kotiljong med "fina" dekorationer; åt herrarna gävos rosetter i gula och blåa band.

Damernas toaletter utgjordes för de äldre av kulörta, alltid höghalsade klänningar, medan de unga hade vita ylle- eller muslinsklänningar.

Kavaljererna voro unga ingenjörer - sådana fanns det gott om - notarier som tjänstgjorde på domsagans kansli samt ibland också bruksbokhållare från bruken och stationsherrar från Frövi. Familjer kommo hit till balerna från Ramsberg, Kopparberg och Frövi.

Dessa baler anordnades endast för societeten. Ingen, som icke räknades dit, vågade sig till en dylik tillställning.

När man skulle ha stort kalas i borgmästarhemmet, inbjöd man alltid gästerna till att komma och "dricka te". Men alla visste ju vad det var fråga om. Dessa tillställningar började alltid klockan sex.

Först bjöd man på te och kakor. Därefter följde "mellanbjudning" med vin, konfekt och rå frukt, bl.a. "vattlingen"

som voro lagda i vatten och sockrade. Därpå bjöd man på den egentliga supén.

I borgmästare Bergöes hem hölls höst och vår notvarp. Det var storkalas för stadens societet.

Första måndagen på det nya året hölls rådstu'predikan och rådstu'middag för magistratspersonerna.

ÅRSHÖGTIDER.

Till palmsöndagen brukade man taga in sälkvistar och sätta i vatten. De kallades palmer.

Dagarna i påskveckan kallades palmsönda'n, askmånda'n, fettisda'n, dymmelonsda'n, skärtorsda'n, långfreda'n och stäckelörda'n.

På långfredagsmorgonen brukade man slå varandra med ris. Ibland slog föräldrarna barnen, ibland piskade dessa varandra. Det kallades långfredagsris.

I gamla tider tände man eldar i Lindesberg på påskaftonen. Den seden är bortlagd nu. Även på valborgsmässoaftonen tändes stora eldar. Det skedde för att skrämma bort vilddjuren tills korna skulle ut på bete.

Seden att rita påskbrev är ganska ny i staden. På 1860-talet började den förekomma bland herrskapen, men var då icke så vanlig som nu. Man skrev en vers, som lydde:

"Sopa, raka, smörjehorn
ger jag dig till resedon."

Kristihimmelsfärdsdagen var första metardagen. Då skulle man taga fram "metslyorna."

På trefaldighetsaftonen brukade man på kvällen gå till Linkvretskällan och dricka vatten därur. Det kallades "dricka mäg i benen." Man skulle dricka tre gånger ur handen.

På julaftonen drack man hos borgmästare Bergöö te klockan sex på eftermiddagen. Så följde "mellanbjudning" med nötter,

russin o.d. samt julklappsutdelning. Därefter åt man lutfisk, risgrynsgröt och smörbakelser.

Juldagen åt man alltid kålsoppa och vidare bruna bönor, skinka, revbenspjäll, korv o.d.

Julklappar var det icke så vanligt att man gav varandra i Aug. Lindgrens barndom. Det var egentligen bara tjänstefolket, som fick dylika av husbondefolket.

Aug. Lindgren, född år 1855, minns att de första, som hade julgranar i Lindesberg, voro hattmakare Svensson, repslagare Hesse och apotekare Blomberg.

Vid julen hade man i borgmästarhemmet upp julhögar, bestående av en bulle av varje sort som bakats till högtiden. Alla tjänare i huset skulle ha en hög var, och alla poliserna - det var fyra stycken - skulle ha var sin hög.

Till jul kom det en mängd fattiga till borgmästarens hem och tiggde mat. Man bakade ett särskilt slags bröd åt de fattiga.

DAGLIGT LIV.

Matordningen i borgmästare Bergöös hem tedde sig på följande sätt:

Kl. 6 eller 7. Kaffe.

9. Frukost som bestod av sill och potatis.

2. Middag med mat av olika slag, t.ex. kabeljo, pannkaka, kött, fläsk och paltbröd samt välling, ölsupa eller surmjölk. På sommaren åt borgmästaren varje dag potatismos, fläsk och surmjölk.

4. Kaffe.

8. Kvällsmål av vattgröt, men ej med lingon.

Hos kopparslagare Frödell hade man fyra arbetare och en lärpojke. Arbetet började klockan sju på morgonen och slutade klockan åtta på kvällen. Matordningen var följande:

Kl. 7. Frukost som året om bestod av sill och potatis samt välling.

10. Kaffe.

1. Middag med mat av varierande slag, såsom kött, fläsk och korv.

5. Aftonvard, bestående av kaffe och en smörgås till var och en.

8. Då åt man kväll. Det var gröt, vanligen vattgröt med lingon, samt något tilltugg.

A.V.Lundbergs fader var byskräddare. Maten i hemmet utgjordes till stor del av sill och potatis. Till middag fick

man ibland amerikanskt fläsk.

Familjen bestod av tretton personer, därav nio barn samt morföräldrarna. Man hade det fattigt och barnen fingo ofta gå hungriga till sängs. Själv kunde Lundberg som pojke förtjäna några ören, då han hjälpte bönderna med hästarna i kvarteren. För dessa slantar köpte han bulla.

Åren 1867-1868 var det särskilt ont om maten. Då importerade man rågmjöl från Ryssland, men detta mjöl bestod till hälften av kalk.

Lundberg, född 1857, hade 40 - 50 öre om dagen, då han i sin ungdom arbetade som hantlangare med att hissa upp skiffer vid stationsbygget.

När Aug. Lindgren som barn vallade kreatur åt stadsborna, hade han sex skilling om dagen.

År 1871 var Lindgren kusk hos sexman Anders Andersson. Hans lön var då 50 kronor om året.

Fru Anna Lovisa Lindholm, f. 1860 i Linde, kom vid 20 års ålder till staden och hade i flera år tjänst hos fabrikör Törnstrand. Hennes årslön var då 80 kronor.

Fru Lovisa Johansson, född 1859 i Storå, kom till Lindesberg vid 19 års ålder. Hon tjänade hos borgmästare Bergöö och hade 30 kronor om året i lön. Själv hade borgmästaren 1500 kronor om året. När han vid ett tillfälle blev erbjuden högre lön, avböjde han med motiveringen att han icke ville se skatten i staden höjd, så länge han själv var borgmästare.

Då en bergsman hade dött, vidtogos omfattande förberedelser för begravningen. Det slaktades, bryggdes och bakades i många dagar.

Mycket folk inbjöds till begravningen, bl.a. prästerna, klockaren och de förnämsta av stadens herrar. Kvinnorna följde icke med till jordfästningen, vilken på den tiden aldrig ägde rum i kyrkan utan på kyrkogården. Männen voro klädda i sina långa bergsmansrockar, som knäpptes med häktor och hakar.

På begravningsmiddagen, som, om den avlidne hade varit en framstående bergsman, hölls på hotellet i staden, serverades kraftig mat och mycket att dricka. När gästerna gingo hem, fingo de med sig stora begravningskarameller med svarta och vita fransar, en stor saffranskringla samt ibland en specie-daler. Detta var bevis på rikedom. Kringlan hängde man över armen, då man gick.

"Lindevisan" från slutet av 1880-talet.

Sen kom jag till Linde, den sta'n är ej stor,
men nog finns det många, som stora sig tror.
"Viola"¹⁾ den spelar teater för sej
och roa varandra, singdudelidej.

Runt omkring torget i ljuv harmoni
stå kyrka och krog och ett stort garveri²⁾
och finka och domstol och spruthus och grej
med våghus och annat, singdudelidej.

Och Kungsgatan knagglig, den är dock av sten
men har en belysning från månan så klen.
och Österlånggatan, som ligger för sej,
det är blott en landsväg, singdudelidej.

I staden om fattiga nog tages vård,
därför har den byggt sig en ny fattiggård.
Om kosten blir mager - det känner jag ej.
Den får likväl duga, singdudelidej.

Föreningar har man för vart katteri,
där Lundström med tiden nog medlem får bli.
"Viola", "Tilia"³⁾ och "Linden"³⁾ för mej
votera så flitigt, singdudelidej.

I Göteborg finnes visst dårar ej få,
men Linde i kurrån lär också haft två.⁴⁾

Och läsare finns här, en hel kolifej.
De ha ock en släng av singdudelidej.

Man har här i staden en bra telefon.
Den är dock för Lundström blott endast till hån.
Jag prata' och ropte; man svarade mej
att "upptaget" var det, singdudelidej.

Man invid stationen ett fūhus lär ha.
Den platsen för godsmagasin vore bra.
En halvmil omkring får man traska i "vej".
Det är för trafiken, singdudelidej.

En mönstring med sprutor man höll häromda'n,
Åå Lundström fick se vad han inte var van.
En brandkår av flickor man bildat åt sej.
Vad är det för tok, för singdudelidej.

På isen man nyligen hade en fest.
Jag tror den var lyckad, det känner ni bäst.
Med ståleko på foten man svängde på sej
och tog många pris, för singdudelidej.

Och stadens hotell är så stort och så grant.
Det är till sitt inre ej minst intressant.
Där finnes teater och finka, tjohej!
En rådstu med krog, för singdudelidej.

Två tidningar staden ju också lär ha,

Och Lundström han tyoker att båda är bra.
 Provisorn⁵⁾ är bättre, han visslar för mej
 så artigt sin egen singdudelidej.

Elektriska ljuset jag spart har till slut.
 Man somnat ifrån det, det slocknade ut.
 Men "bispen"⁶⁾ han lyser för andra och mej
 på B..torp - där bor han singdudelidej.

Lundström.

- 1) Sammanslutning av musik- och teaterintresserat herrskapsfolk.
- 2) Törnstrands garveri.
- 3) Teatersällskap för lägre folk.
- 4) Man hade två sinnessjuka inhysta i stadens finka.
- 5) Härmed uppges en provisor Lindqvist, kallad Linken, vara åsyftad.
- 6) Öknamn på ägaren av Brotorp, en patron Jansson.

Denna visa, som förmodligen först föredragits vid något föreningsamkväm, sjöngs rätt allmänt i staden i slutet på 1880-talet. Här har den återgivits efter en uppteckning, som befinner sig i fröken Bertha Bergöös ägo.

SAGESMÄN.

Fröken Bertha Bergöö, född 1879 i Lindesberg.

Fröken Ceoilia Bergöö, född 1880 i Lindesberg.

Fru Hulda Edlund, född 1873 i Lindesberg.

Albert Gripner, född 1873 i Lindesberg.

Fru Anna Hjelmqvist (f. Bergöö), född 1878 i Lindesberg.

Fru Lovisa Johansson, född 1859 i Linde socken, kom vid
19 års ålder till Lindesberg.

Fru Anna Lagerqvist (f. Hultman), född 1871 i Lindesberg.

August Lindgren, född 1855 i Lindesberg.

A.G.Lindholm, född 1862 i Lindesberg.

Fru Anna Lovisa Lindholm, född 1860 i Linde socken, kom vid
20 års ålder till Lindesberg.

Viktor Lindmark, född 1869 i Lindesberg.

G.O.Lindström, född 1893 i Lindesberg.

A.V.Lundberg född 1857 i Lindesberg.

TRADITIONER FRÅN LINDESBERG

upptecknade av

R. Broberg

1940.

JORDBRUK OCH BOSKAPSSKÖTSEL.

Det var mycket annorlunda förr i Lindesberg än det är nu. Allting har blivit så förändrat. Då jag var liten pojke var stan mest som en stor by. En enda gata fanns det, som det var något med, och det var Kungsgatan. Kristina-vägen, som nu är liksom den allra förnämsta, var då bara som en landsväg med ängsbäckar omkring. Där stannade bönderna med sina hästar och vagnar, då de kommo till stan, och där betslade de av hästarna och släppte dem att gå och beta. Gårdarna i stan voro inbyggda med boningshus, som låg utmed gatan, och med port som ledde ut på denna, så var det då på de allra flesta gårdarna. Man kunde inte komma in på gården annat än genom porten. Varenda gårdsägare hade jord utanför stan, tredingar, kallade de vart sådant stycke, och hade således jordbruk att sköta. Därför måste de också ha lagårdar inne på gården. Svin hade de också och svinhus med. Gödselrum hade de, som stodo öppna. Ibland kunde gödselrummen ligga åt tvärgatorna, så de voro inte för fina på den tiden. Men 1869 fick de lov att stänga igen gödselrummen, och då fick inte gödseln längre som förut ligga kvar över sommarn, och då blev det litet bättre. Så hade de förstås vedbodar inne på gården och vagnskjul och sådant där, så det var som en liten bondgård.

De hade inte lika mycket jord alla. Tredingarna voro i storlek efter tomterna inne i stan. Somliga kunde därför ha bra stor jordbit. Klädehandlare Karlsson hade mycket jord, minns jag, han hade ett helt kvarter. Skötseln av jorden blev dock i allmänhet ganska dålig. Några riktiga jordbrukare voro

inte stadsborna. Säden gjordes t.ex. aldrig ordentligt ren till utsäde, utan de sådde sånt som de hade och sådant det var. Och de sådde ju också bara för sitt eget behov, och så var det också med potatis och andra saker, så det var ej många som fick något över att sälja. Men det kunde heller inte växa något särskilt bra med sådant sätt att bruka jord. Gödseln kördes ju från gårdarna ut på gårderna, men den räckte inte till på långt när. Det blev alltid för litet av den varan, ty de hade många gånger inget till strö och annars uselt det som var, så det blev ingen gödsel att tala om. Och då blev jorden mager med tiden.

Om stadsborna icke hade häst, så hade de i alla fall kor. Hästarna gick det raskt bakåt med, och till sist var det väl bara handelsmän, som hade någon för att frakta varor med. Men förr var det många, som behövde häst även i jordbruket. Jag har roat mig med att räkna efter, hur många hästar det fanns i staden under olika tider. 1865 fanns det 40 hästar, 1875 var det 30 och 1885 var det inte mer än 22, och så gick det undan för undan. Men kor och svin fanns det mera. Somliga kunde hålla sig med ganska många djur. En som hette Törnström hade 3 hästar, 12 - 13 kor och ett par oxar, men det var ju inte det vanliga, förstås. Somliga hade 1 ko, andra 2 och så där upp till 5 kor. Korna drevos ut på Stadsskogen, som skänktes av drottning Kristina åt stan till mulbete, så säges det då. Där fick de gå fritt med vallpojkar, som vaktade dem. De som hade 4 - 5 kor, hade egen vallare, men de som hade bara en ko, slogo sig ihop, så att det blev 5 - 6 kor, och då gick vallpojksysslan mellan dem i tur och ordning med vissa dagar för var familj. På kvällarna drevo de korna hem igen genom stan till lagårdarna. Mjökplat-

ser och fågator och sådant fanns det inte utanför stan. Svinen fingo förr gå fritt ute bortåt Prästbroa, men det var före min barndom, så det har jag bara hört omtalas. Där vid Prästbroa var det en grind, och där satt det en gumma och vaktade vid den och släppte igenom folk och såg till att det inte kom några kreatur in i stan.

Sagesman: August Lindgren, Aspensäng, f. 1855.

I min barndom fanns det gott om lagårdar i stan. Var och en hade kor, som drevos ut på morgnarna av kogubbar och hem igen på kvällen. På den gård, där jag är född, hade de en häst, flera kor och andra smådjur. Några fågator och mjölkplatser utanför stan funnos ej, såvitt jag kan minnas. Alla hade korna samfällt på Stadsskogen och hämtade hem sina på kvällen till lagården. Korna drevos genom gatorna, och hur dessa därigenom kommo att se ut, skall man inte tala om. Svin hade man ända till senaste tiden. Under krigstiden hade de svin litet varstans, men sedan blev det så stränga bestämmelser, att de måste upphöra därmed.

Sagesman: Möbelhandl. C.O.Lindström.

Utanför stan var det tredingsjord, som borgarna brukade. De i södra staden, som voro mest välbeställda och förmögna, hade jord norr om sjön. Men sjön här är ju konstgjord. Förr gick här bara en å, men så dämades den upp, då de byggde Dalkarlshyttan, och så blev det sjöbotten av all den fina jorden, som de södra stadsborna hade. Det är nu ett långt vassgrund, där de förr betade sina kor. Korna hade de också

att beta inne i stan. Runt torget och på torget gick det kor, och grisarna fingo där gå tämligen fritt. Annars drev man korna på morgnarna ut på Stadsskogen utanför stan och hem tillbaka på kvällen. Man hade särskilda vallpojkar att driva dem och se om dem. Dessa höllo var gård för sig; det var icke så att denna syssla gick i tur efter en viss gata eller i ett visst kvarter. Mjölkplatser utanför stan och fägator funnos icke.

På vretarna utanför stan hade de också odlingar. De odlade litet potatis, sådde litet säd o. sådant där.

På senare tid har det varit tvist mellan staden och tomtägarna om denna jord, och det har inte blivit klarhet än om vem som skall äga den.

Sagesman: Emil Lindmark.

GATUBELYSNING.

Förr hade de gatlyktor, som brändes med fotogen, men dessa lyktor måste först värmas upp litet, innan de brunno. Lykttändaren måste då taga ned lyktan, var gång den skulle tändas. Men så fann han på att ta hål i botten på den, och så slapp han det besväret. Han hade då en tuss på en lång stake, som han stack in i lyktan och värmden den och tände med. Men han kunde ändå få arbete ibland, för vi pojkar voro besvärliga. Då han tände uppe i Kungsgatan, blåste vi ut lyktan nere vid bron. Men ibland tändes ej lyktorna, hur mörkt det än var. Då det stod i almanackan, att det var fullmåne, tände han ej lyktorna, om det också var mulet.

Sagesman: Emil Lindmark.

BRANDVAKT.

Husbönderna skulle var kväll gå och se till att elden var släckt överallt, men de lejde ut den sysslan åt drängarna. Sedan gick drängarna om kvällarna för att se efter, om elden var släckt, men då gingo de bara till pigorna. Husböndernas eldar brydde de sig inte om. Husbönderna klagade, men det var inget att göra åt det - drängarna hade rent laglig makt. De gick å dragande kall till pigorna för att se, om de voro varsamma med elden. Och de hade roligt under det de fullgjorde den sysslan.

Sagesman: G.O.Lindström.

I N N E H Å L L S F Ö R T E C K N I N G .

Förord	s. 1
Traditioner från Lindesberg, upptecknade av Viktor Lindmark	5
Stadens utseende omkring år 1875	6
Gatorna	16
Sveaborg	18
Tjänstemän	19
Nattvakt	21
Vattenhämtning	22
Belysningen	25
Eldsvådan år 1869	26
Hantverkare	28
Ett olycksöde	30
Garverier	31
Industrier	34
Kreaturskötsel	35
Mjök	37
Slakt	38
Vallgång och trädgårdsarbete	39
Marknaden	41
Nöjen	44
Krogar och krogliv	54
Kägelklubben	59
Travklubben	60
Skarpskyttekåren	61

Arbetarföreningen	s. 62
Hantverksföreningen	63
Hundramannaföreningen	64
Skolundervisningen	65
Nyhetsförmedling	72
Livsöden	74
Öknamn	77
Traditioner från Lindesberg, upptecknade	
av J. Ejdestam	79
Stadens invånare	80
Nöjen och tidsfördriv	86
Årshögtider	89
Dagligt liv	91
Lindevisan	94
Förteckning över sagesmännen	97
Traditioner från Lindesberg, upptecknade	
av Richard Broberg	98
Jordbruk och boskapsskötsel	99
Gatubelysning	103
Brandvakt	104
Innehållsförteckning	105